

IX. FEJEZET.

A fertőtlenítésről (desinfectióról.)

86. §.

A kolera ellen való küzdelemnek leghatásosabb eszköze a kolera-csiráknak előlése.

A kolera-csirák előlése céljából sterilizálásnak vagy fertőtlenítésnek vetendő alá kolera idején a következők:

1. minden élelmi cikk, a mely a piacról, illetve egyáltalában a házon kívül szereztetik be;
2. a kezek, főleg étkezés előtt és főleg betegápolókra nézve;
3. a kolerás beteg ürüléke, hányadéka, köpete;
4. minden ruhadarab, a mely a beteggel és ápolójával érintkezett;
5. minden eszköz, főleg evőeszköz, melyet kolerás beteg használt;
6. a kolerás beteg ágya, szobája és ennek butorai;
7. minden egyéb tárgy, a mely gyanus arra, hogy valami-képpen kolera-csirákkal érintkezésbe juthatott;
8. minden ürülék vagy hányadék, a mely az utcán vagy nyilvános helyeken találtatik, vagy a melyet kolerásnak felismert ember előzőleg netalán a ház körül, de nem az árnyékszékbe ürített;
9. esetleg árnyékszék, a melyet kolerás beteg használt, ha az orvos elrendeli;
10. a folyókák, a melyekben csatornázatlan községekben a mosó- és szennyviz az udvarokból az utcára folyik;
11. betegek, holttestek és fertőzött ruhaneműek szállítására használt kocsik, illetve ládák.

87. §.

A kolera-csirák előlése történhetik különböző módokon, nevezetesen vagy nagyobb fokú meleg, vagy pedig csira-ölő, u. n. fertőtlenítő (desinfectáló) szerek által.

88. §.

A forró lobogó vízben, nem különben a forró vízből felszálló és fedett (lazán elzárt) edényben foglalt gőzben a kolera csirái 10—15 percz alatt biztosan elpusztulnak.

Magasabb hőfoku száraz levegőben, a minő a takaréktűzhelyek sütőjében szokott lenni, a koleracsirák hasonlóképen 10—15 percz alatt elhalnak.

E szerint minden tápszer, a mely a kolera csiráival szennyezve volt, felforrálás, főzés vagy sütés által feltétlenül veszélytelenné válik.

Forró vízben vagy gőzben, illetve kifőzés által mindazon tárgyakat és anyagokat ártalmatlanná lehet tenni, a melyeknek a víz köztudomás szerint nem árt; ilyenek a különféle fehérruhák, neműek s általában a pamut-kelmék, edények, evőeszközök.

Száraz melegben (sütőben) történő csira-elölés (sterilizálás) alkalmával ügyelni kell arra, hogy a tárgyak a sütő forró falaival közvetlenül ne érintkezzenek; ennek elkerülésére a sütő fenekére téglát vagy tető-cserepet helyezünk és oldalaira is cserepet támasztunk, a sterilizálandó tárgyakat pedig értéktelen ruhadarabokba vagy papírba göngyölten tesszük a sütőbe. A sütő tulforró ne legyen, a mit abból ítélhetni meg, hogy fehér papírnak abban 10—15 percz alatt erősen megsárgulni nem szabad.

Száraz melegben sterilizálható minden fémből, üvegből, agyagból, porcellánból való tárgy.

89. §.

A kolerás beteg ürülékének, hányadékának és köpetének fertőtlenítésére a következő oldatok alkalmasak:

1. Frissen oltott mész, a mely mindenkor frissen, azaz a használat napján akként készítendő, hogy 1 kg. égetett mészre 1 liter vizet öntünk, miután pedig a mész a vizet magába szívta és szét esett, még további 3 liter vizet öntünk hozzá folytonos keverés közben, a mig végre a keverék tejszerű folyadékká feloldódott.

2. 5%-os karbolsavoldat (50 gramm karbolsav 1 liter vízre).

3. 2%-os lysololdat (20 gramm lysol 1 liter vízre).

90. §.

A beteg által használt ág- és fehérneműek, valamint a betegápoló ruháinak és a törülők ruháknak fertőtlenítésére alkalmazhatók a következő oldatok egyike:

1. 2%-os szappanoldat (50 liter meleg vízben 1 kg. felapri-tott ruhamosó szappant kell oldani);
2. fahamuból készített erős lug (a mely úgy készítendő, hogy fél kg. fahamura egy liter víz jusson);
3. 1.5—2.0%-os lug, mosószórával készítve (egy-egy liter vízre 15—20 gramm szódat számítani);
4. 0.1 %-os sublimátoldat (1 gramm sublimátot, azaz higanychloridot 10—15 gramm alkoholban fel kell oldani és 1 liter vízbe önteni);
5. 1 %-os karbol; vagy fél %-os lysololdat.

91. §.

A kezek fertőtlenítésére szappannal való alapos mosás után alkalmazható:

1. 0.1 %-os sublimát-oldat;
2. 1—2 %-os karbol- vagy lysololdat;
3. szükség esetén ecet.

92. §.

A koléras beteg szobájának és butorainak fertőtlenítése a következőképen történjék:

1. Meszelt falakat frissen oltott mészszel újra kell meszeln. Festett falak legalább két méternyi magasságig valamely erélyes fertőtlenítő szerrel (1—2 %-os karbol- vagy 0.1 %-os sublimát oldattal, vagy forró luggal) benedvesítendők.

2. A padlót, ha agyagos, frissen oltott mészszel be kell meszeln, ha pedig deszkából való, akkor valamely erélyes fertőtlenítő oldattal (forró luggal, forró szappanos vízzel, vagy 0.1 %-os sublimát-oldattal) surolni kell.

3. A butorok, ablakok, ablak- és ajtófélfák, ha nyers fából valók, úgy surolhatók mint a padló; ha ellenben mázolja vagy fényezve vannak, akkor minden részletük valamely szintelen és a mázat meg nem támadó fertőtlenítő folyadékba mártott és kicsa-

vart ruhával alaposan megtörlelendők. E célra alkalmas 0·1 ‰-os szublimat, 2—3 ‰-os karbol, 1—2 ‰-os lysololdat.

93. §.

Szennyvizek folyókáinak, trágyadomb körül levő mocsoknak fertőtlenítésére legalkalmasabb a frissen oltott mész.

96. §.

A mely tárgyakat nem lehet sem nagy melegben, sem fertőtlenítő folyadékokban kezelni, azokat valamely szintelen fertőtlenítő oldatba (0·1 ‰-os maróhigany-, 1—2 ‰-os karbololdatba) mártott ruhával egész felületükön alaposan le kell dörzsölni és néhány napon át kitenni a nap sugarainak, a melyek jelentékeny csira-ölő hatást fejtenek ki. Ilyen módon kezelhetők kárpitozott bútorok, posztó- és prémes-ruhák, matraczok.

97. §.

Értéktelen vagy csekély értékű tárgyakat és anyagokat a kolera-csirák elpusztítása végett el is lehet égetni, mint pld. szalmazsákot a tartalmával együtt, ócska faedényeket, ócska ruhane-műeket, rongyokat.

98. §.

Kivánatos, hogy a fertőtlenítést oly házakban, a hol kolerás beteg felgyógyult vagy meghalt, a hatóság a saját megbizottaival végeztesse; de szükséges, hogy ezek a fertőtlenítést legalább vezessék és ellenőrizzék.

99. §.

Amennyiben valamely községnek van központi nyilvános fertőtlenítő intézete vagy készüléke és az eljáró orvos ennek alkalmazását rendeli el a házi fertőtlenítés helyett, az esetben a fertőtlenítendő tárgyak csak úgy szállíthatók, ha fertőtlenítő folyadékba áztatott ruhába vannak kötve és a hatóság által e célra kirendelt ládás kocsiban szállíttatnak a fertőtlenítés helyére; a visszaszállítás fertőtlenítés után más tiszta ládában történjék, ügyelettel arra, hogy a fertőtlenítés után a tárgyak fertőzött kezekkel vagy tárgyakkal ne érintkezzenek.

25. A magyar kir. honvédelmi miniszter 1886. évi július hó 10-én 30.211/IV. sz. a. kelt rendeletében, — tekintettel a csendőrség sajátlagos elhelyezési és szolgálati viszonyaira, — a cholera-járvány tovaterjedésének meggátlása céljából alábbi övrendszabályokat léptette életbe :

1. A csendőr ruházata mindig az időjáráshoz legyen mérve, de inkább melegebb, mint könnyebb.

Nagyobb hidegnél vagy szeles időben a téli gyapoting is felöltendő.

Ha portyázás közben ezen ing viselése, időközben beálló nagyobb hőmérséklet miatt, terhessé válnék, levetendő.

A gyapoting, ha portyázás közben nem használtatik, papirosba göngyölve gyalog csendőrök által a járőrtáskában, lovas csendőrök által pedig a kettős málhatáskában helyezendő el.

2. A hideg, nedves talajon való lefekvés kerülendő, — a nedves, átizzadt fehérnemű vagy kapcza, mihelyt a viszonyok megengedik, szárazzal cserélendő fel.

Az őrsparancsnokok és helyetteseik arra szigorúan felügyeljenek, hogy a legénység éjnek idején mezitláb ki ne menjen.

3. Nagy melegben a portyázási szolgálatban levő csendőröknek a nagyobb pihenők a déli órákban irandók elő.

4. Az ételmezésre különös gond fordítandó.

A hol csak lehetséges, kiváltképpen marhahús főzendő s a nehezen emészthető ételek, különösen a száraz hüvelyes vetemények mellőzendők, s a fősúly arra fordítandó, hogy a legénység az ételt meleg állapotban vegye magához.

Éretlen gyümölcs, régi füstölt és romlott hús, véres hurkák, tepertő, gombák, ugorka, sőt kukoricza, dinnye, valamint avas zsír és halak s rossz ivóvíz, mint már magában véve egészségtelenek, gondosan kerülendőek.

A szeszes italok mértéktelen élvezete, különösen a pálinka, rum stb. ivása határozottan ártalmas, míg ellenben a bornak, főleg a vörös bornak mértékletes ivása, és pedig a déli étkezéshez 2—3 deciliter, ajánlatos.

5. Minden laktanyában a legnagyobb tisztaság tartandó be s e tekintetben az egészség ápolásáról szóló utasítás 3-ik §. ide vonatkozó pontjai szigorúan szemelött tartandók.

Hol a helyiségek fertőtlenítése szükségesnek mutatkozik, avagy oly állomásokon, a hol a hatóságok az általános fertőtlenítést már elrendelték, ez a fertőtlenítés fogamatosságáról szóló utasítás 15-ik §-a szerint eszközendő.

6. A netalán az említett betegségbe eső csendörök oly helyeken, hol a choleras betegek számára bērendezett katonai vagy polgári járvány-kórházak, vagy betegszobák léteznek, azonnal ezeknek átadandók, ellenben oly őrsökön, hol ily kórházak nem léteznek, a cholera-betegekhez azonnal orvos hivandó s ennek utasításai szerint járandó el.

Addig is, mig az orvos, különösen ha más helyiségből hivatott meg, megérkezik, az illető beteg csendőr a laktanyában egy elkülönített szobában ápolandó, s elvárható, hogy a ragály által meg nem támadott csendörök — beteg bajtársukat — ily válságos időben is legnagyobb odaadással fogják ápolni.

7. Hol a járvány tünetei mutatkoznának, az oly területen levő őrsökön a takarodón túli kimaradás ideje a parancsnokok belátása szerint korlátozandó.

Ily helyeken legtöbb figyelem a hasmenés jelentkezésére fordítandó, mely ellen a legszigorúbb étrend megtartása mellett legjobb, ha a beteg azonnal ágyba fekszik, hasára egy-két Priessnitz-féle borogatást tesz s ezenkívül az alábbi csepkekből bevesz és egy-két csésze jó meleg fodormenta forrázatot iszik.

Továbbá tekintettel azon körülményre, hogy a nevezett járványnak esetleges terjedése esetében előfordulhat, hogy a havason, pusztákon és más nemcsak orvosi, de minden emberi segélytől távol eső helyeken portyázó csendörök szolgálat közben eshetnek cholera-ba, — nehogy ily körülmények között minden gyógyszer nélkül legyenek, — *czélszerűnek mutatkozik*, miszerint az ily szolgálatba menő csendörök óvszer gyanánt az úgynevezett orosz cholera-tincturát (cseppeket) kis üvegcsében magukkal vigyék.

Ezen cseppek rendelvénye a következő :

Rp. Tinct. Valerianae aeth.

grmta octo

Vini Ipecacuanha

Tinct. opii crocat.

ā ā grmta duo

Aqu. menthae pip.

grmta viginti

Olei menth. pip. aeth.

guttas decem.

MDS. Jól felrázva belőle $\frac{1}{4}$ óránként 15—20 csepp veendő, míg a hasmenés vagy hasgörcsök nem szűnnek, azután pedig ugyanannyi csak 2—3 óránként veendő.

Ugyanezen cseppek használandók a laktanyában levő s cholera-bajba eső csendörök által is mindaddig, míg az orvos megérkezik s a további rendelkezéseket megteszi; valamint igen ajánlható, hogy az ily ragályos betegségre való tekintettel minden őrsön, az említett tincturán kívül megfelelő mennyiségben fodormenta és székfü tartassék készletben, mivel ezen füvekből készült meleg thea, nemkülönben cukor nélküli meleg fekete kávé, továbbá a hányás és hasfájásnál a gyomorra és hasra alkalmazott nedves meleg vagy az úgynevezett Priessnitz-féle megmelegedő hidegvizes borogatások általában igen jó szolgálatot tesznek.

Hasonlólag jó a citromlé, s igen czélszerű, ha a portyázási szolgálatba levő csendörök magukkal citromot visznek, melynek levét vízbe facsarva élvezik és ha hányási inger állana be, a citrom levét tisztán magukhoz veszik, azon esetben pedig, ha hasmenés vagy hasgörcsök lépnének fel, a citromlé meleg vízbe facsarandó melybe kevés rum vegyítendő s így élvezendő.

Továbbá az összes alosztályparancsnokságok és csendöröknek kötelességévé teendő, hogy a cholera-ban megbetegedett csendörök fehér és ágyneműje a fertőtlenítés foganatosításáról szóló szabályzat 8-ik és 9-ik §-ai szerint gondosan fertőtlenítsék s egyáltalában az illető őrs összes csendőreinek fehéreneműje, melyet az őrsön előforduló cholera-betegség alkalmával gyakran változtatni kell, hasonlódon kifőzendő s kimosandó.

Végre utasítom a csendör-kerületi parancsnokságot, hogy alárendelt minden közegét, a hatóságok által elrendelt s a lakosság által teljesítendő övrendszabályok szigorú betartását folytonosan a legnagyobb éberséggel ellenőrizzék s e tekintetben a csendőrségi szolgálati utasítás 27., 49., 60. és 117-ik §-aiban foglalt határozmányok értelmében járjanak el.

26. A m. kir. honvédelmi minister által cholera-járvány alkalmával működő csendőr-különítménynek tisztekkel szemben következő eljárása tárgyában 1894. november hó 24-én 59.169/XVI. sz. a. kiadott rendelete.

A cholera-járvány tovább hurczolásának megakadályozása céljából különböző határállomásokon hatóságilag felállított orvosi megvizsgáló állomások egyikén előfordult az, hogy a cs. és kir. közöshadseregnek egy utazásban lévő tisztje ezen orvosi vizsgálat fogadtatása ellen tiltakozott, sőt a segédletként kirendelt csendőr altiszt ebbeli illedelmes felhívásának — az ő tiszti mivoltára hivatkozva — szintén nem engedett; az altiszt pedig, — a szabályokban való tájékozatlansága folytán, — miután a katonai felebbvalóval szemben magát a szabályszerű fellépésre jogosultnak nem vélte, nem is talált módot arra, hogy az illető tiszt orvosi megvizsgálásának fogadtatását mégis biztosította volna.

Hogy ez így történhetett annak csakis az eljáró altiszt fogytékos szabályismerete volt az oka, a mennyiben ugyanis a szolgálatban levő csendőrt megillető törvényes jogokat és ezeknek érvényesítési módját illetőleg a csendőrségi szervezeti utasítás 9. és 10. §-ai, különösen a katona-egyénekkel szemben követendő eljárásra vonatkozólag pedig a Szolgálati szabályzat I. része 326. 327., 328. és 329. pontjai foglalják magukban a tüzetes határozványokat; a felszólítás folytán végzendő szolgálat kivételére, valamint a segédleti szolgálat mikénti teljesítésére nézve továbbá a csendőrségi beadványi utasítás 29. és 31. §-ainak rendelkezései mérvadók.

Hasonló helytelen és esetleg igen súlyos következményekkel járható ténykedéseknek elejét veendő, utasítom tehát a csendőrkerületi parancsnokságot, miszerint a fentebb idézett szabálybeli határozványok alapján alosztályait a szükséges oktató utasítással lássa el és ez alkalommal még arra is figyelmeztesse, hogy a csendőrségi szolgálati utasítás 12. és 16. §-ait is mindenkor szem előtt tartva, érintkezés közben mindenkivel, de különösen tisztekkel szemben mindig a legnagyobb tapintattal, előzékenységgel és az őket megillető tisztelettel viselkedjenek.

27. M. kir. belügyminiszter 112.391/1899. sz. körrendelete valamennyi törvényhatóságokhoz, a pestis elleni védekezés tárgyában.

A pestis-betegség a jelen év folytán eljutott Európa tőszomszédságába, sőt újabban magának az európai szárazföldnek két ellentétes szélén, a Volga mentén és Portugalban is mutatkoztak már pestis-megbetegedések. A szóban levő ragadós betegség a legújabb, megbízható tapasztalat szerint szintén nem mindig lépésről-lépésre, hanem lappangási időszakának több napra kinyúló volta és a mai közlekedés gyorsasága mellett, olykor igen nagy távolságokat is átugorva szokott tovaterjedni; nem lehetetlen tehát, hogy a közeli vagy távolabbi jövőben egyes behurczolt esetekkel mutatkozni fog az európai szárazföld belsejében s így esetleg Magyarország területén is.

Hogy ily behurczolt esetekből járvány ne fejlődjék, azt a pestis-betegségnél aránylag sokkal biztosabban elérhetőnek mondják mindazok a jelentések, a melyek a pestis természetének a helyszínén történt tanulmányozása alapján róla eddig megjelentek, mert a pestis csak fertőzött személyekkel vagy tárgyakkal való közvetlen érintkezés útján ragad át, ezért nem terjed szét gyorsan s így időt enged a hatósági védekező tevékenység számára, mely annál sikeresebb, minél gyorsabban léphet közbe.

Nagyon fontos ennélfogva az ország lakosainak biztonsága és a kereskedelmi forgalom szabadsága, tehát a közgazdaság érdekében, hogy a felmerülhető pestis- és pestis-gyanus esetek lehetőleg gyorsan bejelentessenek a hatóságoknak, de a pestis elleni nemzetközi védekezés tárgyában 1897. évi márczius 19-én megkötött velencei egyezményben (II. fejezet 1. czim) magunkra vállaltuk azt a kötelezettséget is, hogy az ország területén előforduló minden pestis-esetet késedelem nélkül tudomásukra juttatjuk az egyezményhez hozzájárult államok kormányainak.

Mindezek figyelembe vételével szükségesnek látom az 1876. évi XIV. t.-cz. 80. §-a alapján már most elrendelni, hogy az ország területén előfordulható minden pestis- vagy pestis-gyanus betegedési eset bejelentessék a hatóságoknak. Felhivom ennélfogva a törvényhatóságot, utasítsa összes közigazgatási hatóságait, a községek előljáróit és alkalmas módon való közzététel útján mindazokat

a kinek az idézett törvényszakasz kötelességükké teszi a közveszélyes betegségek bejelentését, hogy a tudomásukra jutandó pestis- vagy pestis-gyanus eseteket az 1876. évi XIV. t.-cz. 7. §-ában, illetve az 1879. évi XL. t.-cz. 99. §-ának második bekezdésében kiszabott és a pestis- vagy pestis-gyanus esetek bejelentésének elmulasztásáért a törvény által engedett lehetőleg szigorú mértékkel kimérendő büntetés terhe alatt az alább közlendő helyekre késelem nélkül bejelenteni kötelességüknek tartásuk. Nagyobb helyeken a munka- és lakásadók, vendéglősök és háztulajdonosok különösen is figyelmeztetendők ezen bejelentési kötelezettségre.

A bejelentés módját következőleg állapítom meg:

a kinek pestis- vagy pestisgyanus eset jut bármily módon tudomására, azt élőszóval, postai vagy távirói uton késelem nélkül bejelenteni tartozik:

a székesfővárosban a kerületi elüljáróságoknál,

egyéb városokban a rendőrkapitányi hivataloknál,

szolgabírói székhelyeken a szolgabírói hivataloknál,

egyéb községekben a községi elüljáróknál, kik a jelentést a legkisebb késelem nélkül a szolgabírói hivatalba juttatni kötelesek.

A székes-fővárosi kerületi elüljáróságok, a rendőrkapitányi és szolgabírói hivatalok és a községi elüljárók a vett jelentést nyomban tovább adni tartoznak, még pedig:

a székes fővárosban és a többi törvényhatósági joggal bíró városokban a polgármesterhez, vármegyékben (rendezett tanácsú városokban a polgármester utján) az alispánhoz és *egyidejűleg közvetlenül a belügyminiszterhez*, még pedig minden késelem nélkül, távirati uton, még éjjel is. A szolgabírói hivatalok a községi elüljáróságoktól hozzájuk érkező jelentéseket is mindkét felsőbb helyre tovább jelenteni tartoznak.

A jelentések átvételére kijelölt egészségügyi hatóságok a jelentés vétele után nyomban a tőlem veendő további rendelkezésig is tartoznak megtenni szakközegeik véleménye alapján s azok közbejöttével a legsürgősebb óvó-intézkedéseket.

28. Az ebdüh elleni védoltás tárgyában a belügyminiszter 1890. május 16-án 32.047. sz. rendelete.¹

Veszett eb által megmárt vagyontalan betegek, a kik védoltásoknak eszközölhetése végett Budapestre felutazni kívánnak, az oltó-intézetben felvételt, az üllői-úti kórházban dijtalan elhelyeztetést és ingyen ellátást az oltások tartama alatt akkor nyerhetnek, ha azt, hogy valóban veszett eb által marattak meg, hatósági orvosi bizonyítvánnyal, azt pedig, hogy vagyontalanok, hatósági okmánnyal igazolják.

Felnöttek mellé kísérő nem szükséges: gyermekek azonban úgy a felutazásnál, mint az oltások idejére, úgyszintén a hazautazásra mindenkor kísérővel látandók el.

A kísérők a kórházban elhelyeztetést és ellátást szintén dijtalanul kapnak.

29. A m. kir. belügyminister 1890. július hó 6-án 34.929/VI—11. szám alatt kiadott körrendelete, az ebdüh elleni védoltás céljából utazó vagyontalan egyének szállítási kedvezményei tárgyában.

A veszett eb által megmárt s a vidékről védoltás eszközzése céljából a fővárosba utazó vagyontalan egyének és esetleg kísérők részére a kamatbiztosítást élvező hazai vasutak, továbbá a gölnitzvölgyi, a nagykikinda-becskereki és a torontáli helyi érdekű vasutak a *díjmentes*, a mohácsi-pécsi vasut az *önkezelési áron* és a budapesti helyi érdekű vasut részvénytársaság a *féláron* való szállítás kedvezményét engedélyezték és ezen kedvezmény érvényesítésére valamennyien az *állomásokat* hatalmazták fel.

Az osztrák államvasut-társaság pedig — a mely az említettek részére 50% menetdíjmérséklést engedélyezett — szintén hozzájárult a többi vasutak által elfogadott azon módhoz, hogy a

¹ A honvédelmi minister 1888. február hó 3-án 6.846/XVI. sz. a. kelt rendelete szerint minden alkalommal, midőn állampolgárok élete veszélyeztetve van, vagy pillanatnyi veszély háritandó el, a csendőrségnek kötelessége a szabadban (községben) barangoló *veszett ebet* lelőni.

Mindannyiszor azonban szem előtt tartandó, hogy a lövés által esetleg emberélet ne veszélyeztessék.

Kérdéses egyének részére engedélyezett kedvezmények érvényesítésével az állomások bizattak meg, de az ellenőrzés érdekében azon intézkedést tette, hogy a teljes vagyontalanság és keresetképtelenségnek kétségtelen beigazolása alapján engedélyezendő szabadjegy kiállítása esetén, az állomás az utastól a teljes vagyontalanságot és keresetképtelenséget igazoló bizonyítványt bevenni és az igazgatósághoz felterjeszteni tartozik.

30 A m. kir. belügyminister 1893. évi február hó 13-án 71.316/VI—11. 1892. szám alatt kiadott körrendelete.

1. Az ebmarás gyógykezelése céljából vasuton utazók, mielőtt a vonatba felszállanának, tartoznak személyesen vagy kísérőik által utazásuk okát és célját a vonatvezetőnél bejelenteni, ki viszont köteles a jegyvizsgáló kalauzok által útközben őket állandóan figyelemmel kíséretetni.

2. Ezen egyének a többi utasoktól csakis azon esetben különítendőek el, ha rajtuk útközben örvöngési rohamok jelenségei észlelhetnek.

3. Ha azonban a beteg utason a viziszony jelei már az utazás megkezdése előtt mutatkoznak, ez esetben az ilyen utas külön kocsiba, esetleg betegszállító kocsiba helyezendő el.

4. Azon kocsi, melyben már tényleg viziszonyba szenvedő egyén szállított, nyolcz napra a forgalomból elvonandó, jól szellőztetendő és carbolsavval hatályosan fertőtlenítendő.

5. Jelen rendelet a hivatalos lapban való közzétételt követő napon lép hatályba.

31. A m. kir. belügyminister 1893. augusztus hó 22-én 36.152/VI—11. szám alatt kiadott körrendelete, a szállodai nő-személyzet orvosi vizsgálata tárgyában.

Több ízben tétetett panasz tárgyává, hogy a vidéken némely szállodában és vendégfogadóban alkalmazott női szolgaszemélyzet egy része titkos kéjelgést űz, és minthogy orvosi felügyelet alatt nem áll, a bujakór terjedésére ad alkalmat.

Oly czélből tehát, hogy ezen vésteljes ragály ily módon való terjedésének eleje vétessék, felhivom a törvényhatóságot, hogy a törvényhatóság területén létező szállodákat és fogadókat az említett szempontból legszigorubban ellenőriztesse és a mennyiben azon gyanú alaposnak bizonyulna, hogy egyikében vagy másikában a női alkalmazottak tényleges kéjelgést üznek, intézkedjék az iránt, hogy az illetők úgy, mint a felügyelet alatt álló kéjnök, rendszeres orvosi vizsgálat alá vétessenek.

A mennyiben pedig az ott üzött titkos kéjelgés daczára az illető szállodatulajdonosok és vendéglősök abbeli rendelkezésnek, hogy az alkalmazott női cselédek orvosilag vizsgáltassanak, eleget nem tennének, ellenük a legszigorúbban járjon el.

Mint hogy továbbá az is panasztalitik, hogy számos szállodában a használt fehérnemű, különösen a törülközők és ágyneműek (mint lepedő stb.) használat után nem mosatnak ki, hanem vízzel befecskendezve és lepréselve újból használatba vétetnek, és mint hogy a jelzett fehérneműek által igen könnyen mindennemű ragály terjesztőivé válhatnak: utasítom a törvényhatóságot, hogy a szállodákat és vendégfogadókat ezen tekintetből a legéberebb figyelemmel kísérje és az ily eljárásból származható ártalmak elhárítása czéljából indokolatlan anyagi megterhelés és az olcsó elszállásolás nehezítése nélkül alkalmas orvoslási módokatokról gondoskodjék.

Ez alkalomból felhivom a törvényhatóságot, hogy ha a szállodák és fogadók stb. tekintetében a törvényhatóság szabályrendeletileg eddig nem gondoskodott volna, ezen ügyet ilyennek alkotása által rendezni haladéktalanul igyekezzék.

Ha pedig a törvényhatóság ily szabályrendelettel már bírna, de ebben a fentérintett irányokban intézkedés nem foglaltatnék, a szabályrendeletnek megfelelő kiegészítése iránt kellő módon haladéktalanul intézkedjék.

32. A m. kir. belügyminister 1876. évi június hó 4-én 31.025. sz. alatt kiadott utasítása a halottkének számára:

5. §.

Az eltemetési határidő közönségesen 48 óra, a mennyiben pedig a hulla sajátsága kivált a melegebb évszakban, közegészségi szempontból a korábbi eltemetést tenné szükségessé, orvos-

tudori vagy sebészi oklevéllel bíró halottképek felhatalmaztatnak, hogy ily esetekben a hulla eltakarítását már a halál bekövetkeztétől számítandó 36 óra utánra is megengedhessék, mi azonban a helyi hatóságnak haladéktalanul bejelentendő.

A járványok alkalmából netalán megkivántató korábbi eltemtetések iránt a törvényhatóság intézkedik.

11. §.

Azon esetben, ha halottkém a hullának külső megvizsgálásánál az erőszakos halál jeleit találná, vagy ha az erőszakos halál iránt gyanuja támadna, továbbá, ha az elhalt egyén rögtöni halállal mult ki, tartozik a halottkém a községhez *azonnal jelentést* tenni, mely jelentésben részletesen felsorolandók azon okok, melyek alapján a haláleset gyanusnak nyilváníttatik, továbbá leirandó a jelentésben, hogy a hullát a halottkém *mily állapotban, helyzetben s helyiségben találta, és felsorolandó mindaz, ami a halottkém véleménye szerint a halál előidézésére befolyást gyakorolhatott, vagy valamely büntény kiderítésére szolgálhat.*

33. A csont, rongy és nyersbőr gyűjtésének szabályozása tárgyában a belügyminister által 1903. évi október 23-án 68,467. sz. alatt , kiadott rendelet.

Tekintettel arra, hogy a csont, rongy s nyersbőr gyűjtése fertőző betegségek (pl. himlő, difteria, vörheny, lépfene stb.) átvitelére adhat okot, különösen oly esetekben, amelyekben az említett tárgyakért az azok gyűjtésével foglalkozók nyalánkságot, vagy egyéb enivalót, vagy a gyermekek szájával érintkezésbe jöhető, játék- s más szereket adnak el vagy cserélnek be vagy ajándékoznak: a kereskedelemügyi minister úrral egyetértőleg a következőket rendelem:

1. Akik csontot, rongyot vagy nyersbőrt akár gyalogszerrel, akár ló s kocsi igénybe vételével gyűjtenek, a rendőri hatóságtól kifogástalan magaviseletüket tanúsító igazolványt tartoznak beszerezni és azt állandóan magukkal hordani kötelesek.

2. A szóban lévő tárgyakat gyűjtők nyalánkságot s egyéb

ennivalót, továbbá olyan tárgyakat, amelyeket a gyermekek szájukkal érinteni szoktak (pl. játékszereket, levonó képeket, írót, palavesszőt, stb.) sem nem árusíthatnak, sem cserében vagy ajándéknak nem adhatnak.

3. Csont-, rongy- s nyersbőrkereskedők helyiségeikben az előbbi pontban említett árukat — amennyiben elárusításra, becserélésre vagy elajándékozására szánták — csonttal, ronggyal s nyersbőrrel együtt nem tarthatják.

4. Akik e rendelet határozmányait megszegik, kihágást követnek el s 200 koronáig, nem fizethetés esetén pedig öt napig terjedhető elzárással lesznek büntetve.

34. A szemcsés köthártyalob (trachoma) elleni eljárás tárgyában a belügyminiszter által 1904. január 20-án 110,000 sz. a. kiadott rendelet.

II. Óvintézkedések.

A trachoma terjedésének megakadályozása a hatóságok éber figyelmét és sokirányú tevékenységét igényli.

1. Tanulók.

Mindenekelőtt az iskola azon hely, hol a trachoma ellen sikerrel lehet és kell is küzdeni. Az iskolai növendékek szemének megvizsgálásakor talált trachomásokkal szemben a baj foka szerint kell eljárni:

Az iskolából csak azon trachomás tanulók tiltandók ki, kiknek baja bő, gennyes váladékképzéssel jár, s ezek is csak addig, míg ezen állapot tart.

Azok, kiknek szeme már nem váladékos, iskolába járhatnak de a tanító ültesse őket külön, lehetőleg az első padokba, hogy könnyebben szemmel tarthassa őket, s legyen rá gondja, hogy az egészséges gyermekkel közös iskolaszereket, s különösen tornaszereket ne használjanak.

A trachomás gyermekek rendszeres gyógyításban részesüljenek, ami nálunk könnyebben kivihető s épen azért eredményesebb is, mint a felnőtteknél.

Ha zárt intézetekben a növendékek között több trachomást talál az orvos, ezek elkülönítéséről s gyógyításáról kell gondoskodni, nem pedig hazaküldeni őket, miáltal esetleg a bántalom tovaterjedése segíthetnék elő.

2. Munkások.

A gyári trachomás munkások, ha bajuk bő, gennyes váladék-képzéssel jár, munkában nem maradhatnak, mert ilyenkor különben is munkaképtelenek, ellenkező esetben dolgozhatnak; de különös gond fordítassék arra, hogy csak saját, lehetőleg megjelölt szerszámaikkal dolgozzanak, s oly munkánál ne alkalmazzassanak, melynél a szerszám vagy egyéb tárgy kézről-kézre jár; továbbá ha laktanyaszerűen vannak elhelyezve, külön éjjeli szállásuk legyen. Legfontosabb pedig az, hogy a többiekkel közös mosdószerkezet és törülközőket ne használjanak.

Családos trachomás ipari munkások, kiknek családja még nem fertőzött, figyelmeztetendők arra, hogy az említett óvintézkedéseket otthon is tartsák be családjuknak a fertőzéstől való megvédése céljából.

Egészen hasonló legyen az eljárás a műhelyek trachomásaival szemben is, kik, ha a vidék fertőzött, éber figyelemmel kísérendők, mert műhelyekbe behurczolva a trachoma nagyon kedvező talajra talál.

Különös figyelem fordítandó a trachomával fertőzött vidékekről távozó egyes munkásokra és munkáscsoportokra (mezei munkások, földmunkások.) Ezeket mindaddig, míg ipartelepek létesítése által otthon is foglalkozást találhatnak, otthon visszatartani és azon keresménytől, melyből családostul együtt egész éven át megélnek, megfosztani nem lehet. Velük szemben arra a védekezésre kell szorítkozni, hogy ők a trachomát más vidékre el ne hurczolhassák; s ezért a trachomások jegyzéke azon hatósággal közlendő, amelynek területén dolgozni fognak; az utóbbi hatóság kötelessége arról gondoskodni, hogy ezen trachomás munkások külön szállásoltassanak el és minden vasárnapon gyógyításban részesüljenek.

A Horváth-Szlavonországba, Bosznia-Herczegovinába, Ausztriába és más külföldi államokba elszegődő munkáscsapatok közt levő trachomásokról az ottani politikai hatóságokat szintén értesíteni kell.

Trachomával fertőzött vidékek kivándorolni szokott lakossága figyelmeztetendő, hogy Amerika legujabban a trachomásokat nem engedi a partra szállani, s így az ilyen kivándorlók a visszautasításnak teszik ki magukat, ha gyógyulatlan trachomával indulnak útnak.

Cselédek, ha trachomájuk nem váladékos, a gazda tudtával s a hatósági orvos állandó ellenőrzése mellett szolgálatba léphetnek, de dajka minőségben őket alkalmazni nem szabad.

3. Népszokások.

Amennyiben a hatósága területén oly népszokások fordulnának elő, amelyek a trachoma terjedésére alkalmasak (mint pl. Szeged környékén a menyasszonyosdatás, mely népszokás szerint a menyasszony egy tál vizzel sorba járja a vendégeket, megmossa azoknak arcát és azután közös törülközőt nyújt nekik arcuk megtörlése céljából) felhivom czimet, hogy a népet az ilyen szokás veszedelmes voltára figyelmeztetve, azt szigoruan tiltsa be.

4. Katonaság.

A katonasággal szemben a következő eljárást kövesse:

Az ujonczozás igen kedvező alkalom annak felderítésére, hogy mely községekbe fészkelte be magát a trachoma. Ennélfogva az ujonczozás befejeztével készíttessen az állítási lajstromokból jegyzéket, melyben minden trachomásnak talált védköteles — lakóhelyének megjelölésével — feltüntetendő.

Az ezen alkalommal talált trachomások jegyzéke az illető községgel közlendő, ezek ott nyilvántartásba veendőek s a velük szemben teendő óvó- és gyógyintézkedések a fent felsoroltak szerint fogatosítandók.

Ha valamely oly községből, amelyben a hatóság tudomása szerint még nem fordult elő trachoma, a sorozásnál nagyobb számú trachomás védköteles találtatnék, ez hozzám haladéktalanul bejelentendő.

Szabadságolt trachomás katonák, honvédek és csendőrök, kiknek elbocsátásáról az illető katonai hatóságok a polgáriakat mindig értesítik, nyilvántartásban veendőek s velük szemben az előirt óvó- és gyógyító eljárás elrendelendő és fogatosítandó.

Csapatoknak a lakosság közötti elszállásolásánál, a kölcsönös fertőzés megakadályozása szempontjából, az illető parancsnok köteles a legénység között netalán létező trachomás katonákat a polgári hatóságnak tudomására hozni, melynek kötelessége ezek elkülönített beszállásolásáról gondoskodni; viszont a katonai parancsnokságnak tudomására kell adni azt, hogy a lakosság között kik a trachomások. Az e téren teendő intézkedések körül igyekeznek czim a katonai csapatparancsnoksággal egyetértően eljárni.

5. Vasuti szállítás.

A kereskedelemügyi minster úrral egyetértőleg a fertőző betegek vasuti szállításának szabályozása tárgyában 15,316|903. sz. a. kiadott körrendeletében,¹ melyet a kereskedelemügyi minster úr a vasuti üzletszabályzathoz mult évi 8311. számú rendeletével kiadott VI. pótlék² 20. §-ának szövegébe vétetett be, azon intézkedés történt, hogy a trachoma betegek külön kocsiszakaszokban szállítandók.

Ez intézkedés önként érthetően nem vonatkozik azokra, kiket a lefolyt trachoma következményei miatt operálás céljából kórházba szállítanak.

A kórházba szállítandó ilyen beteg megfelelő orvosi bizonyítvánnyal látandó el, melyből kitűnjék, hogy a többi utasokkal utazhatik.

6. Fertőtlenítés.

Amidőn trachomások által használt lakások, butorok fertőtlenítése válik szükségessé, tekintettel arra, hogy a trachoma ragálya nagy higitásban, úgyszintén kiszáradva elpusztul: a tárgyaknak bő szappanos vízzel való lemosása, a fehérműiek kifőzése s a szobák szellőzése elégséges.

III. A trachoma-betegek gyógyítása.

1. Járólagos gyógykezelés.

Minthogy a trachomás betegek bajuk ragályozó voltánál fogva a többi lakosságot veszélyeztetik, az 1876 : XIV. t.-cz. 82. §-ának rendelkezésénél fogva kötelesek magukat gyógyíttatni. A hatóságnak

¹ Lásd : Magy. Rend. Tára, 1903. évf., 790. o.

² Lásd : Magy. Rend. Tára, 1903. évf., 145. o.

pedig feladata lehetőleg megkönnyíteni a betegeknek gyógyíttatásukat és módot nyújtani arra, hogy a beteg vagy saját lakóhelyén, vagy legalább a közeli szomszéd községben vagy pusztán berendezett rendelési központokon ingyenes gyógyításban részesüljön.

A trachomás betegnek joga van magát bármely orvos által gyógyíttatni, de ha nem hivatalos orvossal gyógyíttatja magát, köteles gyógykezelését a hatóság előtt igazolni.

De míg a közérdek a valódi trachomások kötelező gyógyítását megköveteli, más nem ragályos kötőhártya-gyulladásban szenvedőket vagy gyógyultakat a rendeléseken való megjelenésre kötelezni és olyan elbánásban részesíteni, mint a veszélyes bajban szenvedő trachomásokat, nemcsak fölösleges, hanem a lakosságra sérelmes, elégedetlenséget okozó és az egész trachomaellenes küzdelem sikerét veszélyeztető eljárás is.

Fontos követelmény, hogy az orvos a gyógyításra kitűzött időt pontosan betartsa, nehogy a többnyire szegény sorsú, sokszor szolgálati viszonyban álló munkás nép idővesztéséggel súlyosan károsodjék.

Tekintettel az utóbbi körülményre, azon községekben, hol sok a trachomás, az egyik rendelési nap mindig a vasárnap legyen.

Az orvosra a gyógyításon kívül még azon fontos feladat is hárul, hogy a népet a baj mivoltáról kellőleg felvilágosítsa, mert méltányos és tapintatos eljárással, szép szóval jobban sikerül a betegek meggyőzése a gyógyítás fontosságáról és szükségességéről, mintsem túlhajtott szigorral és büntetésekkel, mely eszközök különben is csak akkor veendőek igénybe, amidőn a beteg makacsságból szegül ellene a gyógyításnak.

A trachoma (egyptomi szembetegség) népszerű ismertetése.

Mi a trachoma?

A trachoma veszedelmes szembetegség, mely rendszeren úgy kezdődik, mint más ártatlan szemgyulladás, könnyezéssel, viszketéssel, reggeli csipázással s a szemek beragadásával. Máskor a betegség kezdetén még ennyi bajt sem okoz, hanem alattomosan, fájdalom nélkül fészkel be magát a szemhéj bélésébe. Az orvos ilyenkor már felismeri és épen ilyenkor lehet a bajt leggyorsabban

meg is gyógyítani. Későbbben a betegség megtámadja a látást is, mert amint mondani szokás, hályoggal borítja be a szem világát. Hozzáértő orvos még ilyenkor is megmentheti a látást, de aki addig vár a gyógyítással, amíg a betegség a szemhéját is elgörbíti, a szem világát elpusztítja s a szemet kiszáritja: annak a baján senki sem tud segíteni s menthetetlenül megvakul.

Hogyan kapja meg az ember a trachomát ?

A trachoma *ragadós* betegség, de nem olyan, hogy messziről is meg lehessen kapni a betegtől hanem csak úgy, hogy ha a beteg szemcsipája, genyedsége az egészséges ember szemébe jut. Ez pedig legkönnyebben úgy történik, hogy ha az egészséges szemű a beteg szemű ember *törülközőjét*, mosdótálját, ágyruháját használja. De ha a szem nagyon genyedséges, a piszkos ember összekeveri még a kilincset is és ha most az egészséges ember kezével megfogja s azután a szemét megdörzsöli, úgy is elkaphatja.

Hogyan védjük meg magunkat a trachoma ellen ?

1. Mindenféle betegségtől legjobban óvakodhatik az ember a tisztasággal. Különösen ahol sok trachomás van, a kezünket sokszor mossuk meg jó sok vízben szappannal, s ne dörgölgessük mosatlan kézzel a szemünket.

2. *Ne használjunk mással közös törülközőt, ágyruhát!*

3. Ha a lakásunkba befogadunk lakót, cselédet, tanulót, ügyelőnk reá, nincs-e szembaja, s ha gyanus, *vizsgáltsuk meg a szemét orvossal!*

4. Ha pedig valaki mégis megkapja a betegséget, az *gyógyíttassa a szemét türelmesen*, mert a baj *gyógyítható*. De nem ám egy-két hét alatt, hanem sok hónapig eltart, míg a szembaja elmúlik.

De még azontúl is utána kell nézetni néha, mert különben könnyen kiujul. Eleinte úgy is lehet gyógyítani, hogy a beteg hetenkint 2—3-szor is eljár az orvoshoz, de ha a baj már a szeme világát is megtámadta, sokszor már csak a kórházban lehet kigyógyítani.

35. Az 1879. évi XXVIII. törvényczikk:

„A rendőri bejelentési intézmények Budapest fővárosban életbeléptetéséről.“¹

1. §.

Budapest főváros lakosai, nemkülönben a területén tartózkodó idegenek lak- és tartózkodási helyeinek nyilvántarthatása tekintetéből, a rendőri bejelentés kötelezettsége a főváros összes bel- és külterületeire nézve kimondatik.

2. §.

E bejelentési kötelezettség minden be- és kiköltözésre, a lak- és tartózkodási helynek minden változtatására kiterjed. Kivételt csak a jelen törvény 3. és 4. §-aiban megállapított esetek képeznek.

3. §.

A bejelentést teljesíteni köteles:

1. a háztulajdonos vagy annak megbizottja:

a) önmagára s a háztartásához tartozó személyekre és általában mindazokra nézve, kiket házába, udvarába, kertjébe, általában bel- vagy külterkére, nappali vagy éji szállásra, díjért vagy díjtalanul csak 24 órára is befogad, kivéve, ha a befogadottnak Budapesten más bejelentett rendes lakása van;

b) bérlőire és azok háztartásához tartozó személyekre, a bérlő al- és ágybérlőire és ezek hozzátartozóira nézve annyiban, a mennyiben ezen személyek a bérlővel egyszerre be- vagy kiköltöztek;

¹ Lásd kihágási törvény (1879: XL. t.-cz.) 72. és 73. §-ait.

2. a bérlő vagy annak megbizottja, vagy az, ki bármily czímen magán- vagy középületben lakik:

a) a háztartásához tartozó és a jelen szakasz 1. pontjában b) alatt jelzett személyekre nézve, amennyiben azok be- vagy kiköltözése nem az ő be- vagy kiköltözésével egyidejűleg, hanem külön történik; és

b) általában mindazokra nézve, kiket lakásába, bérlete vagy haszonbérlete területére, nappali vagy éji szállásra, díjért vagy díjtalanul, csak 24 órára is befogad, kivéve, ha a befogadottnak Budapesten más bejelentett rendes lakása van;

3. nyilvános és magán tan- és nevelő-intézetek, köz- vagy magánalapokból fentartott jótékony intézetek, convictusok, egyletek, tápintézetek, kolostorok, conventek, alapítványok, kórházak, gyógy- és ápolóintézetek, általában mindez köz- és magánintézetek igazgatói vagy elöljárói: mindazokra nézve, kik a felügyeletük alatt álló intézetbe fölvetettek;

4. a vendégfogadósok és szállótulajdonosok, vendégeik és azok szolgaszemélyzetére nézve;

5. az iparos-segédek u. n. szállóinak kezelői: a beszállottakra nézve;

6. fegyházak, börtönök, bírósági vagy rendőri fogházak felügyelői: a befogadott fegyenczekre, rabok, foglyok, vagy általában letartóztatottakra nézve; és végül

7. a toloncz-ügyet kezelő rendőri közegek: az eltolonczozott vagy kötött útlevéllal kiutasított egyénekre nézve.

4. §.

A 3. §. 3., 4., 5., 6. és 7. pontjaiban megállapított bejelentési kötelezettség az ezen pontok szerint bejelentési kötelezettekre nézve az ugyanazon §. 1. és 2. pont-

jaiban körülirt bejelentési kötelezettséget nem zárja ki; azonképen a jelen törvény hatálya alól — noha nyilván tartásuk a fővárosi törvényhatóság által külön is eszközöltetik — a hadkötelezettek sem vétetnek ki.

A tényleges szolgálatban levő és hivatásuknál fogva a fővárosban tartózkodó katonákra és honvédekre azonban a jelen törvény hatálya ki nem terjed.

A vendégfogadók és szállodák tulajdonosai, valamint az iparossegédek u. n. szállóinak kezelői azonkívül, hogy vendégeiket, ezek szolgaszemélyzetét, illetőleg a beszál lottakat a 3. § 4., illetőleg 5. pontja értelmében bejelenteni kötelesek, az említett személyekről rendes nyilván tartási könyveket is vezetnek, melyek a fővárosi rend őrség közegei által bármikor megtekinthetők.

9. §.

Azon a jelen törvény értelmében bejelentendő személy, ki a bejelentési lapok kitöltéséhez szükséges adatokat a bejelentésre kötelezettnek bemondani, esetleg a személyazonosságot igazoló okmányokat vele közölni vonakodik, ugyszintén azon bejelentésre kötelezett, ki a lapok kitöltésének ezen akadályát a kerületi alkapitány ságnál legott feljelenteni elmulasztja, rendőri kihágást követ el, mely a jelen törvény 19. §-a értelmében fog büntettetni.

10. §.

A 3. §-ban körülirt bejelentéseknek a be- vagy kiköltözéséről, befogadás vagy elbocsátástól számított: a) 8 nap alatt kell történnie a 3. §. 1. és 2. pontja eseteiben, ha a lakváltoztatás a tulajdonos (megbizottja) vagy bérlője részéről és pedig a szabályszerű évnegyedes költözködési időben történik; b) minden más eset-

ben 24 óra alatt. Vendégfogadók, szállodák és szállók tulajdonosai azonban rendeletileg kötelezhetők, hogy naponként kétszer nyújtsák be a vendégeik névjegyzékét.

19. §.

A jelen törvény, vagy ennek alapján kiadott belügyministeri rendeletek áthágása — a mennyiben azzal súlyosb beszámítás alá eső cselekvény összekötve nincs — rendőri uton annyiszor, mennyiszor ötven krajczártól ötven forintig terjedhető bírsággal büntetendő.

A pénzbüntetés kiszabásánál meghatározandó egyszerűs mind az elzárás tartama, mely a pénzbírság behajthatlansága esetében ennek helyébe lép.

Ezen átváltoztatásnál két forintot felül nem haladó pénzbüntetés helyett tizenkét óránál hosszabb ideig tartó elzárás nem állapítható meg.

Két forinttól tíz forintig egy napi, azon felül pedig minden tíz forintig terjedő összeg helyett egy-egy napi elzárás állapítható meg.

22. §.

A jelen törvény áthágásaira vonatkozó eljárás megindíthatása, mennyiben a cselekménnyel vagy mulasztással büntett egybekapcsolva nincs, hat hó alatt, a büntetés pedig egy év alatt évül el.

23. §.

A m. kir. belügyminister felhatalmaztatik, hogy a jelen törvényben körülírt bejelentési kötelezettséget esetről-esetre azon törvényhatósági joggal felruházott és más népesebb városokra is rendeleti úton, a helyi viszonyoknak megfelelő módosításokkal, kiterjeszthesse, melyekben annak szüksége mutatkozik.

36. 1879. évi XXXI. törvényczikk:

„Erdőtörvény.”¹

Az erdők fentartásáról.

Általános határozatok.

2. §.

Azon erdőkben vagy erdőrészekben, melyek magasabb hegyek kő-görgetegjein, havasok fensíkjaiban vagy hegytetőkön és gerinczeken, meredek hegyoldalokon és ezek lejtőin, hegyomlások, kő- vagy hó-görgetegek és vízmosások támadásának és terjedésének megakadályozására szolgálnak, vagy a melynek elpusztulása folytán, alantabb fekvő területek termőképessége, vagy közlekedési utak biztonsága veszélyeztetnék, vagy szélvészek rombolásának út nyitnatnék — az irtás és tarvágot tiltatik.²

4. §.

Az irtás tiltatik oly erdőkben, melyeknek eltávolítása által a futóhomok terjedésének út nyitnatnék, vagy melyeknek talaja másnemű gazdasági művelésre (szántó föld, rét, kert vagy szőlő) állandóan nem alkalmas.

6. §.

A 2. és 4. §§. alá eső erdőkben a tuskó- és gyökérintás tilos.

7. §.

A 2. §. alá eső véderdőkben és futóhomokon álló erdőkben a legeltetés mindaddig tilos, míg az a fák- és sarjadékok- vagy a talajban kárt okozhat.

¹ Lásd az 1888: XIV. t.-cz.-kel kapcsolatosan kiadott „Határőrizeti utasítás” 31—33. §§-ait.

² Ezen erdő határai „Véderdő” felirattal, avagy „V. E.” jelű oszloppal ellátott határjelzők által ismerhetők fel.

Azon erdőrészek, melyekre nézve legeltetési tilalom áll fenn, az erdőbirtokos által nyilvános jelekkel láthatók el.¹

8. §.

A 2. §. alá tartozó véderdőkben és a futóhomokon álló erdőkben almot gyűjteni tilos.

9. §.

Az erdőkben s azok közelében száz méternyi távolságon belül csak az erdőégések megakadályozására szükséges óvrendszabályok megtartása, s idegeneknek még ezenfelül csak az erdészeti személyzet engedélye mellett szabad tüzet rakni; azonban az erdőőrök az általuk őrzött területeken, a favágók a vágásokban, a kőfejtők a kőbányákban, és a nyájukat legeltető pásztorok főzés és felmelegedés végett oly veszélytelen helyen, melyeken az erdőbirtokos a tűzgerjesztést világosan el nem tiltotta, a kellő óvrendszabályok megtartása mellett rakhatnak tüzet.

A ki tüzet rak, minden esetben tartozik azt távozás előtt teljesen eloltani.

Különösen száraz időjárás alkalmával az erdőrendészeti hatóság a tüzelést az erdőben egészen eltilthatja.

10. §.

A megelőző §. határozatai alá nem esnek a rendszeres üzletből folyó szükséges tüzelések.

11. §.

A ki erdőben vagy annak közelében elhagyott tüzet talál, tartozik azt lehetőleg eloltani, ha pedig azt eloltani már nem bírja, vagy ha erdőégetést vesz észre, vagy annak

¹ „Tilos a legeltetés.”

tudomására jut, tartozik azt az útjában eső legelső ház lakosainak tudtára adni, ezek pedig tartoznak az erdő-égésről az erdőbirtokost vagy annak háznépét, vagy az erdőfelügyelettel megbizott személyzetet haladék nélkül értesíteni, vagy a legközelebbi községi elüljáróságnak (lehetőleg a szolgabirónak, mezei rendőrkapitánynak) bejelenteni.

12. §.

A szolgabíró (mezei rendőrkapitány), illetőleg a községi elüljáró, mihelyt valamely erdőégés tudomására jut, azon község lakosságát, melynek határában az erdő létezik, s a körülményekhez képest a szomszédos községek lakosságát is, az oltásra kirendeli.

A kirendeltek, a községi elüljárókkal együtt, kötelesek az oltáshoz szükséges oltószerekkel, úgymint csákánnyal, kapával, baltával stb. tüstént az égés helyére sietni.

Az oltás vezetése a helyszínen levő, rangban első erdő tisztet, különben a szolgabíró (illetőleg a városi kapitányt), s ha ezek közül senki sem volna jelen: azon község elüljáróját illeti, melynek határában, vagy legközelebbi szomszédságában az erdőégés van.

Az erdőrendészeti hatóságokról és közegekről.

37. §.

Erdőőr, ki egyúttal a vadászatra való felügyeletet is gyakorolhatja, csak oly egyén lehet, a ki:

- a) feddhetlen életű;
- b) életének 24-ik évét betöltötte;

c) a 17. §-ban megnevezett birtokosok erdeiben kizárólag csak oly egyének lesznek alkalmazhatók, kik a fenn elősorolt kellékek felül bizonyítvánnyal képesek igazolni,

hogy az erdőőri szakvizsgálatot a földmivelés,- ipar- és kereskedelmi. minister által, a belügyi ministerrel egyet-értőleg kiadandó utasítás szerint, jó sikerrel kiállották.

40. §.

A hatóságilag fölesketett erdőtisztek és erdőőrök szolgálatukban közbiztonsági közegeknek tekintendők és mint ilyenek, lőfegyvert is viselhetnek. Ezen fegyverük vadászat-jegy adómentes.¹

45. §.

A fölesketett erdőtisztek, midőn szolgálatban vannak, egyenruhát, az erdőőrök pedig a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister által megállapítandó, könnyen föl- ismerhető jelvényt kötelesek viselni.²

Az erdőbirtokosok által saját erdeikben elkövetett erdőrendészeti áthágásokról.

47. §.

A ki erdőt irt a 2. §. alá tartozó területeken, vagy a mely erdők eltávolításával a futóhomok terjedésének út nyitattik. . . .

¹ Lásd a fegyveradóról és vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. t.-cz. 5. §. f) és g) valamint a 6. §. d) és e) pontját, s az 1895. évi 72.086. sz. földmivelésügyi ministeri rendeletet: az erdőőrök fegyverviselését és fegyverhasználatát illetőleg.

² A jelvényen „Erdőőr“ felírás van nyomva. Az erdőőr esküt tesz és erről eskületételi bizonyítványt kap, melyet, vagy annak hiteles másolatát, szolgálatban mindig magával vinni és kívánatra az illetékes *hatósági közegeknek* igazolásképp előmutatni köteles. Az eskületételi bizonyítvány csak addig érvényes, míg annak tulajdonosa a bizonyítványban megnevezett erdőbirtokosnál az abban megjelölt állomáson és állásban megmarad. (Az ezen törvény alapján a földmivelésügyi m. kir. minister által az erdőszeti személyzet részére kiadott szolgálati utasítás.)

A hatóságokról, az illetékességekről és eljárásról az erdőbirtokosok által saját erdeikben elkövetett erdőrendészeti áthágásokra nézve.

61. §.

A jelen törvényben elősorolt erdőrendészeti áthágásokra nézve elsőfokú hatóság azon közigazgatási bizottság, melynek területén azok elkövetettek, másodfokú hatóság a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministerium.

62. §.

Erdőrendészeti áthágások miatt az eljárás *hivatalból megindítandó*.

A községi elüljárók és a községi egyéb hivatalos közegek, továbbá az erdőtisztek és erdőőrök, mezei rendőri és közbiztonsági közegek, végre a csőszök és pásztorok a tudomásukra jutott erdőrendészeti áthágásokat megyékben a községi elüljáróság, illetőleg a szolgabírónál, törvényhatósági joggal felruházott vagy rendezett tanácsú városokban a kapitánynál, vagy a tanács által e részben megbízott tisztviselőnél, végül Budapesten az illető kerületi elüljáróságnál bejelenteni kötelesek.

Az erdei kihágásokról.

Általános határozatok.

69. §.

A jelen törvényben meghatározott lopások és másnak erdejében elkövetett károsítások erdei kihágást képeznek, ha

a) lopás esetében, a lopott dolog értéke — a külön megtérítendő kár beszámítás nélkül, —

b) károsítás esetében pedig az okozott kár összege ^{36000 forintot} ~~30 forintot~~ nem halad túl.

70. §.

A közös erdőben a közbirtokos által elkövetett lopás vagy károsítás, — ha ez által más közbirtokos joga megsértetik, — az előbbi szakaszban meghatározott föltételek alatt szintén erdei kihágást képez.

71. §.

A jelen törvényben meghatározott veszélyes cselekmények és mulasztások, — tekintet nélkül a veszély nagyságára s a mennyiben a különös határozatokban az ellenkező nem rendeltetik — az esetben is erdei kihágást képeznek, ha nem idegen erdőben követtetnek el.

72. §.

Mulasztás által csupán azon esetekben követtetik el erdei kihágás, melyekre vonatkozólag ezt a törvény intézkedésében kimondatik.

73. §.

Ha a lopott dolog értéke vagy okozott kár összege ^{36000 forint} ~~30 forint~~ felülhalad, a cselekmény a büntetőtörvénykönyv értelmében vétséget, illetőleg büntettet képez.

74. §.

Büntettet képez az erdei lopás, ha bár a lopott dolog értéke ^{36000 forint} ~~30 forint~~ nem halad túl, ha erre vonatkozólag valamelyike azon körülményeknek forog fenn, melyeknél fogva a lopás, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, a büntetőtörvények szerint büntettnek állapítatik meg.

A büntetőtörvényeknek a fegyverviselésre vonatkozó megállapítása, erdei lopást illetőleg, csakis lőfegyverre értendő.

80. §.

A lopás kísérlete is büntetendő.

Az erdei kihágások egyéb eseteiben a kísérletet illetőleg a kihágásokra nézve fennálló szabályok alkalmazandók.

A részesség, továbbá a szándék és gondatlanság, valamint a büntetést kizáró vagy enyhítő körülmények tekintetében — a mennyiben a jelen törvény kivételt nem állapít meg — a rendőri kihágásokra vonatkozó szabályok rendelkezései az erdei kihágások eseteiben is alkalmazandók.

81. §.

Ha valakit útközben, akár az erdőben, akár annak közelében, oly baj ért, mely miatt kénytelen volt erdei kihágást elkövetni, de ezt az erdőfelügyelettel megbízott személynek azonnal, vagy a legközelebbi község-elüljárónak 24 óra alatt följelenti, úgy ezen cselekmény nem büntetetik, mint kihágás.

Az okozott kár, vagy az eltulajdonított dolog értéke azonban ez esetben is megtérítendő.

82. §.

Erdei kihágás miatt a büntető eljárásnak csak a sértett fél panaszára van helye.

A 109. és 110. §§-ban, valamint a 116. §-ban meghatározott kihágások miatt azonban az eljárás hivatalból indítandó meg.

86. §.

Az erdei kihágások büntethetősége a kihágás elkövetésének napjától számított két év alatt évül el.

A) Az erdei lopásról.

90. §.

A ki valamely erdőben létező élőfát, vagy ott létező levágott, de eladásra vagy felhasználásra még fel nem dolgozott fát lop (69. §.), az ellopott fa értékét s kártérítésül ezen érték egy negyedrészt tartozik megteríteni; ezenfelül pedig a két összeggel egyenlő pénzbüntetéssel büntetendő.^{1 2}

91. §.

A lopott fa értékét és kártérítésül ezen értékkel egyenlő összeget tartozik megfizetni, ezenfelül pedig e két összeggel egyenlő pénzbüntetéssel büntetendő az, aki az erdőben:

a) szórtan fentartott hagyonczt, fölfát, vagy magfát, avagy tiz évesnél fiatalabb csemetét lop;

b) ritkás erdőből több, vagy zárt erdőből annyi egymás mellett álló fát lop, hogy ez által hézag támad;

c) a termő föld megkötésére védeszközüül szolgáló, vagy sarjadzás végett meghagyott tuskót kiás és ellop, avagy habár nem az ezen pontban megjelölt célok valamelyikére szolgáló tuskót lop el, de az annak ellopása végett kiásott götröt nem tölti be.

92. §.

A ki valamely élőfa ágait, galyait letöri vagy levágja és ellopja (illetőleg jogtalanul eltulajdonítja), ezen tárgy

¹ Erdőkben vásárolt, de az erdei területről eltávolított és legelőterületen elhelyezett erdei terméknek eltulajdonítása nem erdei kihágást, hanem lopást képez, s annak elbírálására a bíróság illetékes. (A m. kir. ministertanács 1896. október 15-én hozott határozata.)

² Erdőkben ölekbe rakott tűzifának ellopása iránt indított ügy elbírálása a kir. bíróság hatáskörébe tartozik. (A m. kir. ministanács 1897. márczius 3-án hozott határozata.)

értékét s kártérítésül az érték felét tartozik megtéríteni s egyszersmind a két összeggel egyenlő pénzbüntetésre ítélendő.

A ki pedig valamely élőfáról annak kérget lehasítja és ellopja, a fa és a kéreg értékét tartozik megtéríteni s ezenfelül azon értékkel egyenlő pénzbüntetéssel büntetendő.

93. §.

A ki valamely elszáradt vagy az elemek által letört fát, ágat, galyat vagy tuskót lop el (illetőleg eltulajdonít), ezen tárgy értékét egyszersmind ezen értékkel egyenlő pénzbüntetéssel büntetetik.

94. §.

A ki valamely nem élőfa kérget hántja le s ellopja, vagy már lehántott fakérget lop, a fakéreg értékét megtéríteni tartozik, s egyszersmind ezen értékkel egyenlő pénzbüntetéssel büntetetik.

A ki száraz vagy zöld faleveleket vagy mohot lop, a lopott tárgy értékét s kártérítésül ugyanannyit fizetni tartozik, ezenfelül pedig ez értékkel egyenlő pénzbüntetéssel büntetendő.

95. §.

A ki gubacsot, tölgy, bükk, fenyő vagy más erdei magot vagy erdei gyümölcsöt, gombát, korhadékot, földet, agyagot, tőzeget, meszet, gyephantot, fagyökeret, fűvet vagy egyéb erdei terméket lop (eltulajdonít), annak értékének megtérítésén felül, az értékkel egyenlő pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha pedig a tettes az erdei magot, gubacsot vagy gyümölcsöt leverte vagy leszaggatta, a fentebbi pontban meghatározott fizetéseken fölül kártérítésül az értékkel egyenlő összeget is tartozik fizetni.

96. §.

A ki fanedvet (gyanta, terpentín, nyír- és jávorlé) lop, a lopott tárgy értékét megtéríteni s kártérítésül azzal egyenlő összeget tartozik fizetni, s azon felül a két összeggel egyenlő pénzbüntetésre ítélendő.

97. §.

Az orgazdaság és bünpártolás, a mennyiben erdei kihágást képező cselekményből származó dologra, illetőleg ily kihágás tettesére vonatkozólag követtetik el, 5 frttól 25 frtig terjedő pénzbüntetéssel büntetetik.

Orgazdák és bünpártolók az értéket, a kárt és a költségeket a tettesekkel egyetemlegesen megfizetni tartoznak.

98. §.

Ha a visszaesés az orgazdára nézve forog fenn, ennek cselekménye, tekintet nélkül az erdei kihágásban bünös tolvajra, a büntetőtörvények rendelkezései szerint minősítendő.

Erdei kihágásokra vonatkozó orgazdaság esetében a visszaesés hatálya három év alatt szünik meg.

99. §.

A fentebbi fejezetben meghatározott cselekmények kísérlete is büntetendő.

A kísérlet büntetésénél a büntetőtörvények erre vonatkozó rendelkezései alkalmazandók.

Ha az eltulajdonítani szándékoló dolognak a büntetés kimérésénél alapul szolgáló értéke nem határozható meg, a kísérlet 10 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

B) *Az erdei kártételekről.*

100. §.

A ki oly erdőben, melyben a legeltetésre nincs joga, szándékosan vagy gondatlanságból legeltet, az okozott kár és esetleg a hajtópénz megtérítésén felül, pénzbüntetéssel büntetendő.¹

101. §.

Az előző §. határozatai az esetben is alkalmazandók, ha a legeltetésre jogosított ebbeli jogosultságát a legeltetés helyére, idejére vagy a legeltetett állatok fajára, avagy azok számára nézve túllépte.

105. §.

A ki élőfát le- vagy bevágás, megfúrás, rovatozás, gyűrűzés, jelzés, lehámozás, fűrészelés, a gyökerek feltakarása, gyantanyilások fel- vagy tovább szakítása, vagy bármi módon megrongált, az okozott kár megtérítésén felül, 15 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A ki pedig az élőfa galyát vagy ágát letöri levágja, megvagdálja, vagy a fát más hasonló módon megrongálja, az egész élőfa értékének egy tizedrészétől annak egész értékéig terjedhető kártérítést tartozik fizetni s azonfelül 10 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

106. §.

A levágott fáknak vagy más erdei terméknek; a kerítésnek, ároknak, medernek, partnak, töltésnek, hidnak,

¹ Tilos erdei legeltetés által okozott s a vármegyei árszabályzat szerint 30 frtnál nagyobb összegben felszámított erdei kártétel miatt indított ügyben az eljárás a kir. bíróság hatáskörébe tartozik. (A m. kir. ministertanács 1886. márczius 4-én kelt határozata.)

átmetszetnek, útnak, ergettyűnek vagy csusztatónak, vízfogónak, vagy a fausztatásra szolgáló más eszközöknek, továbbá tilalmi táblának, jelző vagy útmutató póznának, a távolsági vagy bármely más az erdőművelés vagy használat céljából alkalmazott jelnek vagy műveknek megrongálása, úgyszintén a szénégetésre összehordott vagy ölbe rakott fák szétbontása ötven krajczártól huszonöt forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Az okozott kár mindenik esetben megtérítendő.

107. §.

A ki másnak erdejében jogtalanul földet, érczet, kőszemet, követ, gyepet vagy egyéb talaj-alkatrészeket ás, vagy az erdőbe követ, vagy más a talajra nézve kártékony anyagot hord, a kár és az odahordott anyag elhordása által okozott költség megtérítésén felül, 50 krajczártól 10 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

108. §.

A ki idegen erdőben faizási vagy alomhordási, vagy egyéb termékszedésre engedélylyel bír, de a fát, galyat, almot vagy egyéb erdei terméket nem a meghatározott mennyiségben, időben, vagy nem azon erdőrészből viszi, melyből annak vételére jogositva van, ötven krajczártól tíz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ugyanezen büntetéssel büntetendő az is, aki az alomgyűjtésnél, vagy galyszedésnél vasgereblyét vagy vágó eszközt használ, vagy pedig az őt illető faizási vagy erdőtermék-szedési jogával visszaélve, azt vagy másra ruházza, vagy másnak érdekében gyakorolja, vagy pedig a szedett fát, illetőleg erdei terméket eladja, egyáltalán ha a megjelölt jogának határain túllép.

C) *A veszélyes cselekményekről és mulasztásokról.*

109. §.

Két forinttól husz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik:

1. a ki a 9. §. határozmányainak megsértésével az erdőben vagy annak közelében tüzet gerjeszt ;

2. a ki az általa vagy hozzájárulásával, avagy jelenlétében gerjesztett tüzet kellő felügyelet nélkül hagyja, vagy a tűzveszélynek kikerülésére szükséges és a létezett viszonyok közt eszközölhetővé vált intézkedéseket elmulasztja ;

3. a ki a jelen törvény 11. §-ának eleget tenni elmulasztja ;

4. a ki erdőégés esetében annak oltására kötelezve lévén, ezen kötelezettségének alapos ok nélkül nem tesz eleget, vagy az oltást vezető hatósági közeg rendelkezését alapos ok nélkül nem teljesíti.

111. §.

A ki valamely erdőbe jogtalanul vagy engedély nélkül, vagy az engedélyezett helyen kívül ergettyűt (csúsztatót) készít; meszet vagy szenet éget; szurkot, hamuszirt vagy kátrányt főz ; kormot készít, fűrész- vagy egyéb gödröt ás ; farakodó vagy dolgozó helyet, vagy műhelyt felállít; épület-, szerszám- vagy egyéb használatra szánt fát farag, vagy más hasonló munkát teljesít: öt forinttól husz forintig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

112. §.

Ha a 109. §. 1., 2., 3. alatt meghatározott cselekmény vagy mulasztás folytán gondatlanságból tűzkár szár-

mazott: a cselekmény vagy mulasztás vétséget képez s a büntetőtörvények rendelkezései szerint lesz büntetendő.¹

Ugyanezen szabály alkalmazandó az esetben is, ha a tűzvész a mész és szénégetés, a szurok vagy kátrányfőzés, avagy a koromkészítés vagy hamunyerés végett gerjesztett tűzből gondatlanság folytán származott, úgyszintén, ha a tűz az égés következtében nyerendő hamu jogtalan eltulajdonításának céljából gerjesztetett, habár tűzvész nem származott.

113. §.

A ki az erdőben engedély nélkül kocsival tilos úton jár, vagy habár azon erdőségben makkoltatásra vagy legeltetésre jogosított is, marhát tilos uton hajt; a ki engedély nélkül új útat tör, vagy hat évesnél fiatalabb utánnövések közt jár, ötven krajczártól húsz forintig terjedhető büntetéssel büntetendő.

Kivételes intézkedések.

115. §.

Ha valamely vidéken az erdei lopások igen gyakoriakká válnak, a közigazgatási bizottságok — az erdőtulajdonosok kérelmére, vagy a nélkül — fölterjesztett javaslata folytán a belügyminister elrendelheti, hogy azon területen, valamint azokon is, a hol a lopott erdőtermékek eladatni szoktak, ily termékek eladása és vétele csak azon föltétel alatt legyen eszközölhető, hogy az eladó az eladni szándékoltt erdőtermék jogos szerzését, annak —

¹ Ha az erdőben égő gyufa eldobása által tűz okozatik, ezen cselekmény gondatlanságából elkövetett tűzvész vétségének jelenségeit tünteti fel s elbírálása a kir. bíróság hatáskörébe tartozik. (A m. kir. ministertanács 1895. december 17-én kelt határozata.)

a község előljáróság által láttamozott — bizonyítványával igazolja, kitől azon erdőterméket szerezte.

A bizonyítványban körülírandó az eladni szándékolt erdőtermék neme, minősége, nagysága, száma és mértéke.

116. §.

A ki az előbbi §-ban megjelölt rendelet megszegésével erdőterméket elad vagy vesz, két forinttól tiz forintig terjedő pénzbüntetéssel, s a mennyiben más erdei kihágás is forogna fenn, egyszersmind az erre rendelt büntetéssel is büntetendő.

A bíróságokról, az illetékességről és az eljárásról erdei kihágások eseteiben.

117. §.

Erdei kihágások eseteiben, a birói hatóságot első fokban gyakorolják:

1. megyékben a szolgabírák;
2. rendezett tanácsú, valamint törvényhatósági joggal felruházott városokban a kapitány, vagy a tanács által e részben megbizott tisztviselője;
3. Budapest mindenik kerületében az illető kerületi előljáró.

118. §.

Tiz forintot felül nem haladó lopások, vagy ugyan-ezen összeget felül nem haladó kártételek eseteiben az elsőfokú bíraskodás kis- és nagy-községekben, a szolgabírón kívül, a községi bírót is, akadályoztatása esetében pedig ennek helyettesét illeti.

127. §.

A rendőri közegek kötelesek az erdei kihágási bíróságnak hivatása körében kiadott meghagyásait, s ha más törvényhatóságnak lennének közegei, megkereséseit pontosan teljesíteni.

128. §.

A felesketett erdőtisztek és erdőőrök az elkövetett erdei kihágás, és az ezt elkövetett személy nyomozásánál szintén mint *rendőri közegek* járnak el.

130. §.

Az eljárás rendszerint a tettes lakhelyének, illetőleg tartózkodási helyének bírósága előtt indítandó meg. Ha azonban a tettes közvetlenül a kihágás elkövetésén éretett, vagy ha tőle zálog vétetett, vagy ha ő zálogot adott, az eljárás a tett elkövetésének bírósága előtt is megindítható.

Tettenkapás az is, ha tettes nem éretett ugyan közvetlenül a kihágás elkövetésén, hanem a közvetlen rajtaérés kikerülése végett megfutamodván, vagy elrejtőzván, folytonos üldöztetése közben elfogatott, illetőleg fölfedeztetett; úgyszintén, ha folytonos üldöztetése közben az őt üldöző rendőri közeg (127. és 128. §§.) vagy több üldöző által, avagy az üldözésben részt nem vett, de többek által fölismertetett, habár menekülése vagy elrejtőzése sikerült is volna.

139. §.

Ismeretlen egyének vagy külföldiek, tettenkapás vagy folytonos üldöztetés esetében, a legközelebbi község elüljárósága elé, ha pedig az erdei kihágás bírója közelebb volna, ez elé vezetendők.

140. §.

A községi elüljáró az elővezetett személylyel azonnal jegyzőkönyvet vesz föl s ha ez kilétét s azt igazolja, hogy az országban állandó lakással bír, azonnal szabadon bocsátandó, ellenkező esetben pedig az erdei kihágási bíróságnak haladéktalanul átadandó.

142. §.

Letartóztatható és a 139. és 140. §§. rendelkezései szerint elővezetendő a tetten kapott vádlott az esetben is, ha a rendőrség vagy az erdő őrizetére szolgáló személyzet tagja által a kihágás abbanhagyására felszólítván, a felszólításnak nem felel meg.

146. §.

Ha a kihágás megállapítása vagy folytatásának megakadályozása végett szükséges, a *rendőri közegek*, illetőleg az erdőőrök jogosítva vannak a kihágást elkövetőnél létező azon eszközöket, melyekkel a kihágást elkövette, annak kocsiját, szánját és vonó marháját, valamint a kárban talált állatokat *lefoglalni*.

A ekként lefoglalt tárgyak, — hacsak azok a sértett fél által egyesség folytán a tulajdonosnak vissza nem adattak — állatoknál legfeljebb 48 óra, egyéb tárgyaknál pedig legfeljebb 14 nap alatt az esetben is átadandók a község elüljáróságának, ha vádlott nem is vezetnék elé.

Az átadás alkalmával jegyzőkönyv veendő fel, melyben a vád tárgyát képező kihágás körülményesen, az okozott kár összegének megjelölése mellett körülírandó s egyszersmind a lefoglalt tárgyak is a leltár fölvételére megállapított szabályok szerint följegyzendők.

150. §.

A tetten kapott vagy folytonosan üldözött tolvaj által eltulajdonított erdei termékek a rendőri vagy erdei közegek által onnan vehetők el, a hová azok elhelyeztettek.

Ezen eseteken kívül, az eltulajdonított erdei termékek kutatása céljából, a házmotózás elrendelése és fogatnosítása tekintetében a fennálló szabályok és a törvényes gyakorlat irányadók.

206. §.

Erdőrendészeti kihágást követ el az a birtokos, a ki engedély nélkül fát usztat, vagy oly folyó- vagy patakszakaszokon, melyeken engedély kívántatik meg (181. §.), tutajoz, vagy a ki engedély nélkül, vagy a hatósági rendeletről eltérőleg vízépitményeket állit fel, vagy az usztatás és tutajozás céljaira szükséges építkezéseket, folyó- és patakszabályozási munkálatokat tesz, és a ki az usztatás megkezdését vagy annak befejezését kellő időben be nem jelenti.

37. Az 1888. évi XIV. t.-czikkel becikkelyezett magyar-román határ-egyezmény alapján a m. kir. belügyminiszter által 50.431: 1891. sz. a. kiadott „határőrizeti utasítás.”

31. §.

Az erdőtisztek és erdőőrök a romániai alattvalók által elkövetett erdei kihágásoknál az 1879: XXXI. törvényczikk 139. §-a értelmében járnak el, s ehhez képest az ország határán belül megtalált kártevőt személyesen letartóztathatják s azt a legközelebbi községi vagy erdei kihágási bíróhoz, szükség esetén a közelebbi csendőrőrs segélyével bekísérhetik, s az őrzésükre bizott erdőkből elidegeníteni kívánt termékeket, valamint a kihágásnál használt tárgyakat, eszközöket, kocsit, szánt, vonó-marhát s a kártevőknél esetleg levő fegyvereket, valamint a kárban levő marhákat lefoglalhatják.

Külföldi alattvalóknak az ország határán túl való üldözése vagy a határvonalnak üldözés szempontjából való átlépése az erdészeti közegeknek feltétlenül tilos. A m. kir. csendőrség, illetve annak őrzője az erdészeti közegek felhívására köteles azoknak segílyt nyújtani.

32. §.

Erdei termékeknek Romániából Magyarországra való szállítása csak meglevő nyilvános száraz vagy vízi-utakon, a fennálló határőri és vámkezelési szabályok szerint szabad s ily termékeknek a határvonalat képező pásztán való átszállítása — az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett határegyezmény XI. cikkében megjelölt esetek kivételével — szigorúan tilos.

33. §.

Az erdőtisztek és erdőőrök kötelesek őrködni a felett, hogy külföldi szállítók a rendes utak kikerülésével a határvonal pásztáján keresztül erdei termékeket ne szállítsanak, s ha előfordulna oly eset, hogy valamely romániai alattvaló ottani erdei termékeket a nyilvános száraz vagy vizutak mellőzésével a határvonalon át Magyarországra szállítana, az erdőtiszteknek és erdőőröknek az erdőtörvény 114. §-a alapján kötelességükben áll ezen termékeket a kezelésükre vagy őrzésükre bizott erdők területén belül lefoglalni.

Ehhez képest tehát a nyilvános, száraz vagy vízi-utakon szállított külföldi erdei termékek lefoglalása az erdészeti személyzet által egyáltalában nem teljesíthető, miután ez a határvonal őrzésével és a vámkezeléssel megbízott állami közegek feladata.

38. A m. kir. földmivelésügyi miniszternek az erdőőrök fegyverviselése és fegyverhasználata tárgyában 1895. évi december hó 27-én 72.086. szám alatt kiadott rendelete.¹

1. §.

Az 1879. évi XXXI. törvénycikk 17. §-ában megnevezett birtokosok erdeinél alkalmazott, s *hatóságilag felesketett minden erdőőr* szolgálatadójától egy rövid vadászkést képező szuronnyal,

¹ Lásd az 1879: XXXI. t.-cz. 40. §-át.

és természetes színű szijon viselendő bőr-tokkal ellátott könnyű szerkezetű, hátultöltő karabélyt¹ kap, melyet szolgálatában állandóan magánál viselni köteles.

3. §.

A szolgálatot teljesítő erdőőr az előirt fegyver használatára jogosítva van az ellen:

1. a ki őt nyíltan vagy orvul, élete vagy testi épsége ellen irányult szándékkal megtámadja:

2. ha tetten ért vagy alapos gyanuval terhelt egyén fölfegyverkezve lévén, az előzetes felszólítás daczára magát önként meg nem adja, s illetve a nála levő fegyvert vagy más életveszélyt okozható eszközt a felhívás után el nem dobja, vagy esetleg védett helyzetéből előjönni vonakodik;

3. a ki figyelmeztető utasításainak, őt szolgálata teljesítésében meggátlandó, tettelesen ellenszegül;

4. a ki, mint többször büntetett kárttevő, előzetes felhívásra az erdőből eltávozni nem akar, s az erdőből való kivezetés ellen tettelesen ellenszegül.

4. §.

A fegyverhasználat joga azonban feltétlenül megszűnik mindazon esetekben, midőn a kárttevő a netalán megkísérlett ellenállás vagy támadás után magát megadja vagy megfutamodik.

Általában azokban az esetekben is, midőn a fegyverhez nyulás feltételeinek egyike vagy másika fenforog, az erdőőr fegyverét csak azután használja, miután minden enyhébb eszközök alkalmazása eredménytelen maradt, s még akkor is a legnagyobb kimélttel és csak oly mérvig, a mely a támadás visszaverésére vagy az ellenállás legyőzésére elkerülhetetlenül szükséges. A fegyver tehát mindenkor óvatosan használandó, különös figyelemmel arra, hogy az ember élete lehetőleg kiméltessék s szükségtelenül veszélynek ki ne tétessék. Ehhez képest és a mennyiben azt a viszonyok megengedik, előbb a kevésbé veszélyes fegyver (szurony) hasz-

¹ A földművelésügyi minister 1897: 39.122. sz. rendelete értelmében vadászati fegyvert is viselhet.

nálandó, mire nézve határozó befolyással bir még az is, vajjon az ellenszegülő szintén fegyverrel és pedig milyennel, vagy milynemű testi sértést okozható eszközzel van ellátva.

5. §.

Ha a fegyvernek a fent elősorolt esetekben történt alkalmazása folytán az ellenszegülő súlyos testi megsértése következett be, az illető erdőőr köteles azonnal intézkedni, hogy a megsértett egyén a legközelebb fekvő biztos helyre szállíttassék, s a viszonyok által nyújtható ápolásban részesíttessék. Ezenkívül köteles az erdőőr a fegyver használatát, ha az súlyos testi sértést vagy halált okozott, az illetékes közigazgatási bizottsághoz mindenkor haladék nélkül bejelenteni, a löfegyver alkalmazását pedig akkor is, midőn az illető egyén meg nem sérült, vagy könnyű sebbel a helyszínéről elmenekült. Halál esetén a tényálladék felvétele végett az illetékes járási főszolgabirónál is jelentés teendő.

39. A földmivelésügyi m. kir. ministernek 1899. november hó 14-én 7.094. eln. 14. sz. a. — a m. kir. erdőigazgatóságokhoz és a m. kir. állami erdőhivatalokhoz intézett — rendelete: a csendőrségnek az erdészeti közegek és a szakiskolai növendékek általi támogatása tárgyában.¹

A csendőrségi utasítás 17. §-a szerint: „A csendőr szolgáltatának teljesítéséhez jogosult mindennemű közszolgálatban álló közegnek, különösen a polgári és más őrtettek és ezek tagjainak nemkülönbben községi elüljáróknak és a katonai vagy honvéd parancsnokságnak támogatását igénybe venni.“

A belügyminister úr megkeresésére felhivom czimet, miszerint megfelelően intézkedjék az iránt, hogy a csendőrség részéről, ennek közszolgálati teljesítésekor kért segílyt a csendőrségi utasítás fent idézett §-a alá tartozó közegei meg ne tagadják.

¹ A csendőrség részére kiadva a honvédelmi minister 1899. december hó 22-én 98.245/XVI. sz. a. kelt rendeletével.

40. A földmivelésügyi m. kir. ministernek 1899. november hó 14-én 7.094. eln. 14. sz. a. valamennyi m. kir. erdőőri szakiskolához intézett rendelete.

A csendőrségi utasítás 17. §-a szerint: „A csendőr — szolgálatának teljesítéséhez — jogosult minden közszolgálatban álló közegeknek különösen a polgári és más őrtettek és ezek tagjainak, nemkülönben községi elöljáróknak és a katonai vagy honvéd parancsnokságnak támogatását igénybe venni.“

A belügyminister úr megkeresésére felhivom az erdőőri szakiskolát, miszerint megfelelően intézkedjék az iránt, hogy a csendőrség részéről, ennek közszolgálata teljesítésekor, kért segítyt a csendőrségi utasítás fent idézett §-a alá tartozó közegei meg ne tagadják.

Megjegyezvén, hogy — miután az erdőőri szakiskolák növénydekei közszolgálatban álló közegeknek nem tekinthetők — a csendőr szolgálatának teljesítésekor ezeknek támogatását igénybe sem veheti.

41. Az 1881. évi XIV. törvényczikk:

„A kézi zálog-kölcsönügyletről.“

1. §.

Kézi zálogra való kölcsönadási üzletet iparszerűleg csak az illetékes iparhatóság által megadott engedély mellett szabad folytatni.¹

2. §.

Az, a ki az 1. §. értelmében zálogüzlet gyakorlására engedélyt nyert, fióküzletet is nyithat.

Közvetítői, ügynöki vagy másféle közbenjárási ügyle-

¹ A m. kir. belügyminister 1898. évi május hó 3-án 41.374. szám alatt kelt rendelete szerint a kézi zálog-kölcsön- és az italmérési üzlet ugyanegy helyiségében nem gyakorolható.

teket ily zálogüzletek részére iparszerűleg üzni nem szabad.

4. §.

Zálogüzletekben zálogba nem vehetők:

1. tűzveszélyes tárgyak,
2. katonai egyenruhák és fegyverek,
3. nyilvános isteni szolgálatra való eszközök,
4. iskolai bizonyítványok, leczkekönyvek (index), állami, törvényhatósági vagy községi hivatalnokok és szolgák fizetési izei, nyugdíjvei és nyugtái.

5. §.

Ha az elzálogosító személye vagy a zálogba kinált tárgy ellen gyanúok forog fenn, a zálogüzlet tulajdonosa erről az illető közigazgatási (rendőri) hatóságot *azonnal értesíteni tartozik*.

6. §.

A zálogüzletekben a zálogtárgyon kívül a kölcsön biztosítására váltót vagy más kötelező nyilatkozatot vagy okiratot elfogadni nem szabad.

Tilos továbbá a szinlett ügylet alakjába rejtett elzálogosítás minden neme, különösen az elzálogosításnak azon módja, melynél vételjegy állittatik ki oly nyilatkozáttal, hogy az elzálogosító bizonyos időpontig az állítólag eladott tárgyat visszavásárolhatja.

7. §.

Ha az elzálogosító kívánatára a zálogtárgy az elzálogosítás alkalmával az elzálogosító és a zálogüzlet pecsétjével lepecsételve vétetik zálogba: a zálogüzlettulajdonos a zálogtárgyat kiváltásáig, illetőleg

elárverezéséig a pecsétek megsértése nélkül őrizni tartozik.¹

23. §.

A zálogüzlet-tulajdonosok, ha üzletüknek gyakorlása közben a jelen törvény intézkedéseit vagy tilalmait megszegik, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, a mennyiben utolsó büntetésük kiállása óta két év még el nem telt: egy hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

Ez utóbbi esetben a zálogüzlet folytathatása is birói ítélettel betiltandó. A tilalom legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.²

24. §.

Azok, a kik a nélkül, hogy a jelen törvény értelmében engedélyt nyertek volna, zálogüzletet folytatnak, vagy akár önállóan, akár másnemű üzletük mellett kézi zálogra iparszerűleg kölcsönt adnak: háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, a mennyiben utolsó büntetésük kiállása óta két év még el nem telt: két hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

¹ Az 1897. évi 37.178. sz. kereskedelemügyi ministeri rendelet értelmében e §. szószerinti teljes szövege minden kézirzálog-kölcsönüzletben szembe-tűnő helyen s a közönség által könnyen hozzáférhető módon kifüggesztendő s állandóan kifüggesztve tartandó. E rendelkezés nem teljesítése *kihágást képez* s 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg megfelelő elzárással büntetendő. Elbírálására az iparhatóságok (1884. évi XVII. t.-cz. 166. §.) illetékesek.

² Az 1881. évi XIV. t.-cz. 23. és 24. §-ai által a kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyv 130. §-a érvényét veszítette.

25. §.

A 23. és 24. §-okban meghatározott esetekben a kihágások tekintetében illetékes kir. bíróság ítél.

27. §.

Az 1—26. §-okban foglalt intézkedések nem terjednek ki:

a) a királyi zálogházakra és ezeknek közvetítő¹ intézeteire;

b) azon üzletekre, a melyek nyers terményekre, árucarnokokban, eladási vagy bizományi raktárakban elhelyezett árukra előlegeket adnak;

c) értékpapirokra való kölcsönügyletekre, a mennyiben ezeket nem a jelen törvény hatálya alá eső zálogüzletek folytatják.

29. §.

A jelen törvény által szabályozott zálogügyletekre a kamatlábat megszorító törvényes intézkedések nem alkalmazandók.

42. A m. kir. zálogházak közvetítési szolgálatának szabályozása tárgyában a kereskedelemügyi minister által 1891. évi február hó 27-én 11.538. sz. a. kiadott szabályrendelet.

1. §.

A zálogtárgyaknak a m. kir. zálogháznál elzálogosítását, a m. kir. zálogháznak elzálogosított tárgyaknak kiváltását, a m. kir. zálogházak által adott zálogkölcsön meghosszabbítását, végre a m. kir. zálogházakban elzálogosított, de a lejártuk folytán elárverezett

¹ Lásd a m. kir. zálogházak közvetítési szolgálatának szabályozása tárgyában a kereskedelemügyi minister által 1891. évi 11.538. sz. alatt kiadott szabályrendeletet.

zálogtárgyak után fenmaradt többletnek a felek megbizásából való felvételét közvetíteni csak azoknak szabad, kik erre, mint a m. kir. zálogházak közvetítői, a kereskedelemügyi m. kir. ministertől külön engedélylyel birnak.

8. §.

Ha a közvetítő ezen üzletéből folyólag a zálogtárgyakat a m. kir. zálogházakból kiváltani, avagy azt ott anyagi károsodásának megelőzése végett az árverésen megvásárolni kénytelen : ez esetben is az ily tárgyak iránt üzleti helyiségében eladást nem eszközölhet, ily árukkal kirakatot nem tarthat, sem oly jelzést nem használhat, mely arra mutatna, hogy ott árúk eladása eszközöltetik.

9. §.

A közvetítő mindazon tárgyakat köteles elzálogosítás végett elfogadni, a melyek a m. kir. zálogházakban elzálogosításra elfogadtatnak.

A közvetítőnek azonban tiltva van oly tárgyakat, melyeknek értéke 2000 frtot meghalad, elzálogosításra elfogadni, s köteles az ily tárgyak elzálogosítóit a m. kir. zálogházakhoz utasítani; ily esetben azonban semmi néven nevezendő díjat követelnie nem szabad.

A közvetítő elzálogosítás végett át nem vehet oly tárgyakat, a melyeket a m. kir. zálogházak az időnkint a közvetítőkkal közlendő jegyzék értelmében zálogba nem fogadnak.

Egyáltalán el nem fogadhatók :

1. oly tűzveszélyes tárgyak, a melyek közbiztonsági szempontból belügyministeri rendelettel a közforgalomból ki vannak zárva :

2. oly tárgyak, a melyek kezelése, különös szakértelem hiányában, az egészséget vagy közbiztonságot veszélyeztetik ;

3. ragadós betegségben levő személyek által használt tárgyak ;

4. katonai egyenruhák, felszerelések és fegyverek ;

5. nyilvános istentiszteletre használandó eszközök és ruházat ;

6. értékpapírok ;

7. a kincstári egyedáruság tárgyai, az illetékes minister engedélye nélkül ;

8. zálogjegyek ;

12. §.

A nyújtandó előleg biztosítására, a zálogtárgyon kívül váltót, egyéb okiratot, vagy kötelező nyilatkozatot követelni vagy elfogadni nem szabad.

14. §.

A félnek :

- a) a zálogba adott tárgyról ;
 - b) a meghosszabbítás végett átadott zálogjegyről ;
 - c) a kiváltás alkalmával átadott zálogjegyről és
 - d) az árverési fölösleg felvétele végett átadott zálogjegyről
- elismervény adandó.

A közvetítő ezen elismervényért a m. kir. zálogházak által kiállított zálogjegy lejártáig felelős.¹

20. §.

A közvetítésért a következő díjak szedhetők :

		1 frtig bezárólag		3 kr.
1	frttól	2	" "	5 "
2	"	3	" "	6 "
3	"	4	" "	8 "
4	"	5	" "	10 "
5	"	6	" "	12 "
6	"	7	" "	14 "
7	"	8	" "	16 "
8	"	10	" "	18 "
10	"	20	" "	20 "
20	"	30	" "	25 "
30	"	40	" "	30 "
40	"	80	" "	35 "
80	"	100	" "	40 "

100 frton felül minden forint után $\frac{1}{2}$ kr.

¹ Az 1892. évi 69.330. sz. kereskedelemügyi ministeri rendelet szerint: a közvetítő ezen elismervényért az általa azon mindig kitüntetendő lejáratig felelős. A közvetítő köteles a lejáratot az elismervényen úgy tüntetni ki, a mint az átvett tárgy a m. kir. zálogházak által rendesen elfogadtatik.

23. §.

Ha a közvetítő az elzálogosítás közvetítésekor a fél kívánatára előleget ad, az előlegezett összeg után kamatot szedhet ugyan, de csak akkor és annyiban, ha és a mennyiben az adott előleg a m. kir. zálogházak által nyújtott kölcsönnél magasabb.

Ily esetben csakis a m. kir. zálogházak által szedett kamatokkal egyenlő magasságú kamat számítható és ez is csak utólagosan szedhető be és csak azon időre, a melyre a m. kir. zálogházak a szóban álló zálogkölcsönre a kamatokat számítják.

29. §.

Az a közvetítő, a ki a 20. és 23. §-okban megállapított közvetítési díjaknál és kamatoknál magasabbat szed vagy elfogad, a mennyiben cselekménye a büntető törvények szerint súlyosabb büntetés alá nem esik, kihágást követ el és 10 frttól 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

30. §.

Kihágást követ el és a mennyiben a cselekmény a büntető törvények szerint súlyosabb büntetés alá nem esik, 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő :

- a) az a közvetítő, ki a 8. §-ban említett tilalmat áthágja;
- b) az a közvetítő, ki a 9. §-ban felsorolt tárgyakat elzálogosításra elfogad ;
- c) az a közvetítő, a ki 10 éven aluli gyermektől, elmebetegtől, vagy részegtől, általában beszámíthatlan állapotban lévő egyéntől zálogot elfogad ;
- d) az a közvetítő, ki a 12. §-ban foglalt tilalom ellen vét ;
- e) az a közvetítő, a ki a félnek az elzálogosításra átadott tárgyról, a meghosszabbítás végett átadott zálogjegyről és az árverési fölösleg fölvétele végett átadott zálogjegyről a 14. §-ban körülírt elismervényt ki nem szolgáltatja.

31. §.

A 29. és 30. §-okban meghatározott kihágások a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utaltatnak.

43. Az 1881. évi XVII. törvényczikk :*„Csődtörvény.“*^{1 2}

265. §.

Vétséget követ el és három évig terjedhető fogsággal, továbbá 1000 forintig terjedhető pénzbírsággal és hivatalvesztéssel büntetendő az, a ki azon célból, hogy a közadósnak, vagy magának vagy másnak előnyt szerezzen, a csődeljárásban koholt követelést jelent be, vagy ilyen követelés bejelentésére más személyt használ fel.

266. §.

Vétséget követ el és két évig terjedhető fogsággal és 500 forintig terjedhető pénzbírsággal büntetendő az, ki a hitelezők valamelyikének, vagy annak beleegyezésével hozzátartozójának azon célból, hogy szavazatával bizonyos határozat hozatalához hozzájáruljon, pénz vagy pénzürtéket, vagy más előnyt ad vagy ígér.

Ugyanezen büntetéssel büntetendő az is, a ki az említett célból adott vagy ígért pénzt, pénzürtéket vagy előnyt elfogadja.

44. Az 1881. évi XXXIX. törvényczikk :*„A műemlékek fentartásáról.“*

1. §.

A műemlékek jelen törvény védelme s a vallás- és közoktatásügyi minister felügyelete alá helyezettnek.

¹ Ha az adós vagyona tartozásainak fedezésére nem elegendő, úgy ez iránti kérelemre az adós ellen csődeljárás rendeltetik el. A csődeljárás célja az adós vagyonát a jogosított hitelezők között megfelelő arányban szétosztani.

² Lásd a büntettekről és vétségekről szóló büntető törvénykönyv (1878. V. t.-cz.) 414—417. §-ait.

Műemlék elnevezés alatt értetik a földben vagy a földszinén lévő minden olyan építmény és tartozéka, mely történeti- vagy művészeti emlék becsével bír.

2. §.

A ki ilyen építményt fölfedez, tartozik azt az építmény helyének községi elüljáróságánál azonnal bejelenteni.

A fölfedezett építmény tulajdonosa és birlalója kötelesek azt a község elüljáróságánál történt bejelentéstől, illetőleg bejelentéséről vett értesítéstől számított 60 napig érintetlenül hagyni. Ha a felfedezett építménynek 60 napig érintetlen hagyása a tulajdonos jelentékeny kárával járna, ezen kötelezettség 30 napra korlátozható. E körülmény a tulajdonos által a község elüljáróságának bejelentendő és igazolandó.

4. §.

A fentartandónak nyilvánított műemléket a tulajdonos saját költségén épségben fentartani köteles; javításokat, bővítéseket vagy átalakításokat azon csak a vallás- és közoktatásügyi minister engedélyével, s az általa meghatározott módon tehet.

15. §.

Az, a ki történeti vagy művészeti emlék becsével bíró s a földben levő építményt vagy a földszinén levő építménynek történeti vagy művészeti emlék becsével bíró, eltakart tartozékát fedezte fel, s a 2. §-ban előszabott feljelentést a felfedezés napjától számítandó 8 nap alatt megtenni elmulasztotta: 5—100 frtig terjedhető birságban marasztalendő.

16. §.

Az, aki a fentartandónak nyilvánított műemléket vagy ennek tartozékát önhatalmúlag ledönti, lebontja vagy rongálja, vagy ennek ledöntését, lebontását vagy rongálását elrendeli, vagy saját telkén megengedi; a mennyiben cselekménye a büntető törvény szerint¹ büntetendő cselekvényt nem képez, 50—500 frtig terjedhető birságban marasztalendő.

17. §.

A 15. és 16. §§. eseteiben az eljárás és ítélethezatal, valamint a végrehajtás is azon kir. járásbiróság hatásköréhez tartozik, a mely az illető műemlékre vonatkozólag területi illetőséggel bír.

18. §.

Az eljárás csakis a vallás- és közoktatásügyi minister kívánatára indítandó meg.

45. Az 1882. évi X. törvényczikk:

A m. kir. csendőrség által, a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületein való teljesítendőkről.

1. §.

Törvényhatósági joggal felruházott városok úgy bel- mint külterületén a csendőrség rendes szolgálatot nem teljesít.

2. §.

Ily területeken áthatolva, a tettenért törvényt áthágók irányában, szolgálati utasítása értelmében jár el. —

¹ Kihágási törvény (1879 : XL. t.-cz.) 84. §.

a letartóztatottakat azonban az illető város rendőri hatóságának adja át.

3. §.

Oly egyes esetekben, midőn a csend, rend- és közbiztonság, az illető városi rendőrség által fenn nem tartható, a városi hatóság főnöke, vagy törvényes helyettese a csendőrség segédkezését igénybe venni jogosult.

4. §.

Felhatalmaztatik a belügyminister, hogy azon esetben ha egyes törvényhatósági joggal felruházott városok, a melyek az ország azon részében fekszenek, melyben a csendőrség már rendezve van, vagy rendezés alatt áll, a rendőri teendők végrehajtását csendőrök által kívánák eszközöltetni, — az ezen szolgálat után az illető város által megtérítendő költségekre nézve avval szerződésre lépjen.

Az ily módon létrejött szerződések az államra nézve kötelezőkké akkor válnak, mikor az azokból eredő kiadásoknak és bevételeknek a belügyministeri költségvetésbe felvétele iránt a törvényhozás határozott.

46. Az 1883. évi XVII. törvényczikk:

„A phylloxera vastatrix terjedése ellen teendők óvintézkedésekről.“

1. §.

Szőlőnövények, szőlőfürt, más élő növények, valamint növényrészek behozatala oly államokból, a melyek a

nemzetközi phylloxera-conventióhoz nem járultak¹, megtiltható vagy korlátozható.

2. §.

Az országba behozott bármily származású szőlőnővények, szőlőfürtök más élő növények és növényrészek forgalma külön felügyelet alá vehető.

3. §.

A szőlőtőke bármely részének, használt szőlőkaroknak s általában a szőlőkben alkalmazott bármely tárgynak forgalma megtiltható, illetőleg korlátozható, és pedig az egész ország területére épúgy, mint csak egyes vidékekre és községekre nézve.²

12. §.

A phylloxera terjedésének megakadályoztatása végett elrendelt intézkedések ellen elkövetett kihágások 100 frtig, ismétlés esetében 200 frtig terjedő pénzbüntetéssel fenyeztetők.

13. §.

A kihágásoknál, mint elsőfokú hatóság, megyékben a szolgabíró, törvényhatósági joggal felruházott városokban és a fővárosban a polgármester, mint másodfokú hatóság az illető közigazgatási bizottság; mint harmadfokú hatóság a földmivelés-, ipar-, és kereskedelemügyi minister dönt.

¹ A conventióhoz az 1882: XV. t.-cz. értelmében hozzájárultak: az osztrák-magyar monarchia, Németország, Franciaország, Portugália, a svájci köztársaság, — az 1889: XLI. t.-cz. értelmében pedig: Luxemburg, Belgium, Hollandia, Szerbia és Olaszország.

² Lásd az 1892. december hó 29-én 70.600/VI/9., az 1894. évi december hó 16-án 73.593/VI/I., az 1894. október hó 4-én 59.434. és az 1895. évi október 15-én 78.380. sz. a. kiadott földmivelésügyi ministeri rendeleteket.

47. A földmivelésügyi m. kir. ministernek a szőlővesszők és használt szőlőkarók szállításának szabályozása iránt a belföldi forgalomban 1892. deczember hó 29-én 70.600. VI/9. szám alatt kiadott körrendelete.

Mult évi október hó 28-án 60.742. szám alatt következő körrendeletet bocsátottam ki:

A)

1. Filloxera-zárlat alatt levő területekre (vagyis oly területekre, a melyeken a filloxera jelenléte hivatalosan megállapított és a melyek ennek következtében zár alá vétettek), bárhonnan szabad bármiféle szőlővesszőt szállítani.

A zárlat alatt levő területekkel egyenlő elbánásban részesítetnek azok a községek, illetőleg határai, a melyekben eddig szőlőmivelés nem volt.

2. Filloxera-zárlat alatt nem levő területekre szintén szabad bárhonnan származó bármiféle szőlővesszőket bevinni, ha a törvényhatóságok általános megengedő nyilatkozatban kimondják, hogy egész területekre, vagy területük valamely közigazgatásilag határolt részébe (például vármegyék a megnevezendő járásokba) bármiféle szőlővesszőket bebocsátanak.

4. Az 1. pontban foglalt rendelkezés, a törvényhatóság indokolt felterjesztésére, kivételes esetekben egyes területekre nézve a ministerium által korlátozható vagy szigorítható.

Használt szőlőkarók szállítása a szőlővesszőkkel azonos elbánás alá tartozik.

B)

6. Szőlővesszőknek vagy használt szőlőkaróknak a jelen rendelet értelmében megengedett szállításához további rendelkezésig szállítási igazolványok szükségesek.

Ezen igazolványokat kiállíthatja: a) a földmivelésügyi ministerium; b) a rendeltetési helyre nézve illetékes alispán, polgármester vagy főszolgabíró.

Az igazolvány kizárólag tengelyen (kocsin) foganatosítandó szállításához egy példányban, más nyilvános közlekedési eszközzel:

jelesül vasuton, gőzhajón, vagy postakocsin történt szállításhoz három példányban szükséges.

A három példány közül egy, a felvevő állomáson marad, egy a küldeménynyel továbbittatik és a leadó állomásnál marad, egy példány pedig a címzettnek küldendő, a ki a szállitmányt ez igazolvány felmutatása mellett veszi át a leadó állomástól és azt esetleg tengelyen szükséges további szállításnál is használhatja.

C)

7. A szállítandó szőlővesszőknek deszkarekeszekbe vagy zsákvaszonba kell csomagolva lenniök.

A postahivatalok, vasutak, gőzhajók és egyéb közlekedési vállalatok *további rendelkezésig csakis szállítási igazolvánnyal kísért szőlővessző-szállitmányokat vehetnek fel* továbbítás végett.

8. A szőlőnövény alkatrészei közül, a szőlővesszőknek a jelen rendelettel szabályozott forgalmától eltekintve, egyelőre *még csak a szőlőfürt* tárgya a szabad forgalomnak — és ennek kivételével a szőlőnövény minden egyéb alkatrészének forgalma az 1880. évi márczius hó 2-án 5663. és október hó 22-én 30.574. szám alatt kelt valamint az ugyanazon évi junius hó 28-án 16.492. szám alatt kelt rendeletek értelmében tiltva van; azért kellően ellenőrizendő, hogy a szőlőlevél forgalomba ne kerüljön és gyümölcs vagy szőlőfürt csomagolásához ne használtassék.

9. Azok, kik a jelen rendelet határozatait megszegik, kihágást követnek el, a melyekért az 1883. évi XVII. t.-czik 12. §-ában megállapított büntetéssel sújtatnak.

10. *A külfölddel, ugyszintén a monarchia másik felével és Horvát-Szlavonországgal való szőlővessző-forgalomra nézve eddig érvényben volt korlátozó rendelkezések fentartatnak változatlanul továbbra is.*

48. Az 1883. évi XVIII. törvényczikk:

„A magyar korona országai egyesített czimerének és az ország külön czimerének magánosok és magánjellegű testületek, vállalatok és intézetek által való használhatásáról.“

1. §.

A jelen törvénynek hatálybaléptétől kezdve magánosok, magánjellegű testületek, vállalatok és intézetek közül az említett cimerek bármelyikét gyári vagy iparczikkeiken, áruikon, üzleti helyiségeiken, czimtbláikon, czimlapjaikon (etiquette), üzleti nyomtatványaikon stb. csak azok használhatják, kik arra a miniszerelnöktől *engedélyt* nyertek.^{1 2}

*1 Az 1900. évi 10.259. számú belügyministeri körrendelet szerint az ország czimerének egyleti zászlókon, lobogókon való használata nem esik a jelen törvényczikk rendelkezései alá és nem is képezi engedélyezés tárgyát.

*2 E törvényi rendelkezés akként értelmezendő, hogy a czimert használó alany személyével vagy czégével összekötetésben álló az egyén vagy czég minőségének jelzésére szolgáló engedély nélküli czimer használat tilos; tehát az oly használat, mely azt a vélelmet kelthetné, hogy az illető vagy hivatalos személy, vagy hogy az állammal vagy az állam kormányával valamely érdekviszonyban áll. vagy pedig hogy a czimert használó e jogositványt megkülönböztetés — vagy kiténtetesképen kapta az államhatalomtól, gyárának, ipari és kereskedési üzleteinek kiválósága, vagy pedig a készített vagy elárusított gyári vagy ipari czikkeknak, árúknak kiváló minősége elismeréséül.

Minthogy egyes osztrák honosságú cs. és kir. udvari szállítók osztrák származású áruikat csak a magyar czimerrel látták el, és ezzel azt a látszatot keltették, mintha az általuk forgalomba hozott áru magyar származású volna; ily visszaélések meggátlása czéljából oly megállapodás történt, hogy a cs. és kir. udvari szállítók a magyar és az osztrák czimert csak együttesen, egymás mellett, de — a két állam külön államiságának megfelelően — paritásosan, azaz elkülönítve, egyenlő nagyságban és szimmetrikus elrendezéssel használják és pedig úgy árujegyeikben, mint áruikon és üzleti hirdetményeiken is. (Kereskedelemügyi miniszer 1908. január 18-án kelt 8071/eln. 1907. sz. rendelete.)

Ha ellenben valaki csak a czimert magát készíti, vagy elárusítja, vagy pedig ha a czimer puszta ékítményt képez valamely iparczikkben, minden vonatkozás nélkül az előállító vagy elárusító személyére vagy czégére: ez nem tekinthető az 1883. évi XVIII. t.-cz. szerint minősülő czimer használatnak s az ily czimer használat az idézett törvény szempontjából korlátozás alá nem esik. (A m. kir. belügyminiszer 1900. február hó 6-án 160/kih sz. a. kelt körrendelete) tekintettel, hogy az ország czimerének vagy koronájának ékítményszerű használata az illető iparczikk magyar származására utal és így a vásárló közönség esetleges félrevezetésére alkalmas, ezen jelzésnek nem magyar származású árukon az 1884. évi XVII. t.-cz.-ben foglalt ipartörvény 58. §-a értelmében megengedve nincsen.

Ezen engedélyt a miniszerelnök a belügyminister, Horváth-Szlavc-nországotat illetőleg a bán véleményének meghallgatása után adja meg.¹

2. §.

A hitel- és pénzintézetek ezen czimerek használhatására szóló engedélyt csak törvény által nyerhetnek.

6. §.

Kik az állam egyedárúságának tárgyait képező cikketeket illetékes hatósági engedély mellett árulnak, például dohány-tőzsérek, vagy állami hatóságok által felállított lottógyűjtődék, bélyegárúda stb., az illetékes úton nyert erre vonatkozó engedély alapján s a meddig az tart, az állam egyedárúságának tárgyaira vonatkozó czimtbláikon ezen czimereket is használhatják.

Hasonlag használhatják azok is, kik a m. kir. udvari czimet a fennálló szabályszerű eljárás, mellett eddig megnyerték vagy ezentúl megnyerni fogják.²

8. §.

Jogerőre emelkedett oly birói ítélet, mely a politikai jogok felfüggesztésére avagy hivatalvesztésre szól, az ezen czimerek használatára vonatkozó engedélynek érvényét megszünteti.

¹ Az ország czimerének használhatását tárgyazó jogositvánnyal csak az illető engedélyokmányban megnevezett személy vagy cég élhet. Annak hatálya tehát nem terjed ki az engedélyes utódára, valamint megszűnik, ha a cégben változás történik. (Miniszerelnök 1888. évi 627. sz. rendelete.)

² Az 1884. évi 29.722. sz. belügyministeri rendelet értelmében nyomdászok, könyvárúsok a czimert csakis czim- és cégtbláikon és üzleti nyomtatványaikon használhatják, míg szeszgyárak csakis gyáraik, nagyraktárik, czim- és cégtbláik és nyomtatványaikon, de semmiesetre sem kimerési üzleteik czimtbláin és ez utóbbi üzleteikből származó nyomtatványaikon.

Az ország czimerének a pecsétben való használata csak állami és országos jellegű hatóságokat illet meg s azért ez magánosoknak, magánjellegű testületeknek, vállalatoknak és intézeteknek nem is engedélyeztetik. (1900. évi 46.669/1. sz. belügyministeri rendelet.)

9. §.

Ezen címereknek a jelen törvénybe ütköző használata kihágást képez és két hónapig terjedhető elzárással s háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ugyanezen büntetéssel büntetendő e címereknek a jelen törvénybe ütköző használata Horvát-Szlavonországokban az ott hatályban levő eljárás szerint az illetékes hatóságok által.^{1 2 3}

49. Az 1883. évi XX. törvényczikk:

„A vadászatról.“⁴

A vadászati jogról.

1. §.

A vadászati jog a földtulajdonnak elválaszthatatlan tartozéka.

2. §.

Saját földbirtokán a tulajdonos, vagy az, akinek az jogot vagy engedélyt adott, a vadászatot az ezen törvényben meghatározott korlátok között szabadon gyakorolhatja, ha az:

¹ A magyar szent korona (tehát nem a czimer) képének üzleti nyomtatványokon való használata az 1883 : XVIII. t.-cz. határozmányai alá nem esik. (Belügyminister 1896. évi 75.286. sz. rendelete.)

² Mindazon esetekben, a midőn nemzeti lobogónak használata meg van engedve, a magánfél a czimeres nemzeti lobogót akadálytalanul használhatja s ez esetben az 1883 : XVIII. t.-cz.-be ütköző (iparszerű) czimerhasználatról nem lehet szó. (Belügyminister 1895. évi 1.358. sz. rendelete.)

³ Aki a magyar korona országai egyesített, vagy az ország külön czimerét szándékosan elferdítve használja, illetőleg alkalmazza, ugyszintén az aki azt a czimert, vagy nemzeti lobogót az állam méltóságát sértő módon használja, illetőleg alkalmazza, kihágást követ el és 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. (Belügyminister 1908. május 8-án kelt 20.345 sz. körrendelete.)

⁴ Összefügg a fegyveradóról és vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. törvényczikkkel.

1. egy tagban, egy összefüggésben álló részekben legalább 200 holdra terjed, holdját 1600 □-övel számítva, habár több határban fekszik, vagy utak, vasutak, csatornák, folyók vagy patakok által hasítottak is; vagy ha a földbirtok

2. kétszáz holdnál kisebb ugyan, de kertileg műveltetik és kerítéssel vagy árkolattal el van zárva, belső telket, szőlőt vagy állandó szigeteket képez;

3. az egy tagban legalább — holdját 1600 □-övel számított — 50 holdat tevő földbirtokok tulajdonosai összefüggésben levő földjeikre nézve a vadászati jog gyakorlására egyesülhetnek, a mennyiben az egyesített területek a 200 — 1600 □-övel számított — holdat megütik.

A vadak által tett károk megtérítéséről.

7. §.

A fővadak (szarvas, däm vad) által a vetésekben, ültetvényekben, vagy más gazdálkodási és erdészeti ágakban okozott minden karért azon birtokos vagy hasznosbérelő, kinek vadászterületén az említett fővad tenyésztetik, teljes kárpótlással tartozik.

E végre megkivántatik, hogy a kár a *hatóságnak*¹ a kár elkövetésétől számítandó 8 nap alatt, felvehetési céljából bejelentessék.²

A vadászati tilalmakról.³

9. §.

Az általános vadászati tilalom tart február hó 1-től

¹ Községi elöljáróság (rendörkapitányság.)

² Ragadozó állatok által okozott károk azonban, mivel az ily állatokat mindenki a saját földjén elpusztíthatja, meg nem térítetnek. (L. 13. §.)

³ Lásd a vadászatnak a halásznati kiméleti tereken való tilalmát, illetőleg a halásznatról szóló 1888. évi XIX. t.-cz. 26. §-át.

augusztus hó 15-ig, mely idő alatt hajtókutyákkal (kopó, tacskó, agár, komondor vagy egyéb hajtóebbel) egyáltalán nem szabad vadászni.

Ettől eltérőleg tilos a vadászat:

a) szarvasbikára október hó 15-től, dämvasdbikára november hó 15-től julius hó 1-ig;

b) szarvas, dämvasd és őz-tehénre január hó 1-től október hó 15-ig.

c) őz-bakra január hó 15-től április 1-ig;

d) zergére deczember 15-től augusztus 1-ig; zergegidára pedig minden időben;

e) siket- és nyir-fajdkakasra junius hó 1-től márczius hó 1-ig, jérczékre pedig minden időben;

f) császár-madarakra deczember hó 1-től, fáczánokra és tűzokokra február hó 1-től augusztus hó 15-ig;

g) foglyokra január hó 1-től augusztus hó 1-éig;

h) éneklő madárra minden időben;¹

i) minden más madárra, a 11. és 12. §-okban meghatározott kivételekkel, február hó 1-től augusztus hó 15-ig; a tilalmi időszak alatt sem a vadak fiait elfogni, sem a madarak fészkeit szándékosan érinteni vagy tojásaikat elszedni nem szabad, kivétetvén ez alól azon tulajdonosok vagy bérlők, kik a tojást épp a vadtenyésztés céljából szedik.²

10. §.

A tilalmi időszakban, az első 14 napot kivéve, vadat általában, vagy ha a tilalom csak némely vadra vonat-

¹ Lásd a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. 57. és 95. §-ait.

² Élő hasznos vadat, hasznos szárnyas vad tojását külföldre szállítani csak hatósági (földmivelésügyi ministeri) engedély alapján szabad. Az ez ellen vétők 200 koronaig terjedhető pénzbüntetéssel büntetnek. (Földmivelésügyi minister 1903. évi 105,921 számú rendelete.)

kozik, illet árulni, venni, vagy nyilvános helyiségekben étlapra jegyezni nem szabad.

11. §.

A madarak közül kivételt képeznek a vándor- és vízimadarak: de ott, hol ez utóbbiak költenek, a párosodás- és költés időszaka alatt a tilalom reájuk is kiterjed.¹

12. §.

Tiltott időszak alatt is szabad vadászni a seregekben vonuló vadludakra, vadkacsákra, vad- és szelid galambokra, keselyűkre és sasok, sólymok, kányák, vércsék, héjak és ölyvek minden nemeire, valamint a nagy suholyra s végül a hollókra, szarkákra, varjakra, verebekre és seregélyekre; a seregélyekre azonban csak szőlők- és gyümölcsösökben.

13. §.

A ragadozó vagy kártékony állatokat, ugymint: medvét, farkast, rókát, hiuzt, vadmacskát, nyestet, vaddisznót, borzot, tengeri nyulat, hörcsögöt, ürgét, görényt, menyétet, nyusztot, vidrát, *saját területén a birtokos bármikor elpusztíthatja* azon esetben is, ha a vadászat bérből volna adva; ha azonban a pusztítást vadászatilag hajtókkal vagy bárminemű vadászebekkel akarja végbevinni, erre ez esetben a bérlő beleegyezését tartozik kieszközölni.²

Oly vidékeken, hol a vaddisznók nagyobb mérvű

¹ Lásd a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. 57. és 95. §-ait.

² A halakra nézve kártékony állatokra való vadászat megengedését illetőleg lásd a halászatról szóló 1888. évi XIX. t.-cz. 26. §-át, továbbá a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. 57. és 95. §-ait.

károkat okoznak, a vadászterületek tulajdonosai, bérlői kötelesek az érintett kártékony vadakat lehetőleg pusztítani.¹

14. §.

A vadászati területen talált házi macskákat és kóbor ebeket a vadászatra jogosított elpusztíthatja.

15. §.

Szabad időben is tiltatik minden szőrmés vagy szárnyas hasznos vadat törökkel, hálókka, hurkokkal elfogni vagy megölni, különösen tűzokokat ólmos esők alkalmával behajtani vagy agyonverni.

Kivételnek a fenyves madarak, melyeket hurokkal és léppel fogni szabad időben is megengedettik.

Tenyésztés céljából a befogás csak a vadászat tulajdonosai, bérlői vagy azok szakértő megbízottjai részére engedtetik meg.²

16. §.

A vadászat csak lőfegyverrel, vagy lóháton bármi nemű vadászebek használatával gyakorolható.

A vadászat gyakorlása közben a vetésekben, ültetvényekben vagy más gazdálkodási és erdészeti ágakban okozott minden kárért a vadászatot gyakorlók teljes kárpótlással tartoznak. A kár bejelentése, becslése és megértítése a 7. §-ban megírt módon eszközözlendő.

A vadászatra jogosítottakon kívül senkinek sem szabad a vadászati területre bármi fajú ebeket bocsátani; kivételnek a nyárőrök, kik azonban kötelesek ebeik nya-

¹ Vaddisznókat tilalom idő alatt hajtó kutyákkal vadászni tilos. (1902. évi 23.081. sz. belügyministeri rendelet.)

² A vadnak tenyésztés céljából való befogása az arra jogosítottaknak tilalmi időben is meg van engedve. (Belügyminister 1894: 1866. sz. rendelete.)

kára oly nehézéket függeszteni, mely első lábaik térdein alul három centiméter távolságra lóg alá.

17. §.

A sebzett vadat idegen területen űzni nem szabad. Ha a vadászatra jogosultak vadászebei idegen területre átmennek, ott az illető vadászatra jogosult által letartóztatathatók mindaddig, míg gazdáik az okozott károkért teljes elégtételt nem adtak; a kártérítés iránti követelés joga az ebek le nem tartóztatása esetén is fenmaradván.

18. §.

Kerítéssel kellőleg elzárt oly helyeken, melyeken a vad ki nem válthat, a tulajdonos vagy vadászati bérlő a vadászatot minden időben gyakorolhatja és megengedheti.¹

A hivatalból való vadászatról.

19. §.

A ragadozó vadak elpusztítása végett a hivatalból való vadászatok megtartását, a mutatkozó szükséghez képest, esetről-esetre a közigazgatási bizottság, illetve annak elnöke engedélyezi.²

22. §.

Ily vadászatokon ragadozó vadakon kívül más vadat lőni nem szabad.

A ki más vadat lő, az a további vadásztól eltiltandó.

¹ Kerítéssel elzárt helyeken lőtt vadak szállítása a 9. és 10. §-okban meghatározott tilalmi időben csak a községi elüljárósága által kiállított igazolvány mellett történhetik. (Lásd belügyminister 1883: 38.871. sz. rendeletét.)

² A hivatalos vadászatra meghívottak, ha vadászjeggyel ellátva nem is volnának, a vadászatban részt vehetnek. Lásd a fegyveradóról és vadászati dóról szóló 1883: XXIII. t.-cz. 7. §-át.

23. §.

Az ily vadászatoknál hajtók gyanánt közreműködni az illető hatóság rendeletére azon községek lakói kötelesek, a melyek érdekében a vadászat tartása engedélyeztetett.

Vadászati kihágások.

26. §.

A ki a tulajdonosnak, vagy ha a vadászat bérbe van adva, a haszonbérlőnek engedélye nélkül vadász.^{1 2}

27. §.

Ha az orvvadászat éjjel³ vagy kerített helyen, vagy tiltott eszközökkel⁴ történt, vagy ha az orvvadász álcázva avagy másképen ismeretlenné téve találtatik, vagy ha nevét eltagadja avagy álnévvel azt, ki tetten kapja, félrevezetni igyekszik, vagy azt veszélyesen fenyegeti, ellene fegyvert fog vagy erőszakot használ.

Azonfelül, a mennyiben az elszámlált esetek a büntető törvényekben is tiltott cselekvényt képeznek: a bűnvádi eljárás külön megindítandó.

28. §.

Ha a haszonbérbe adott vadászati téren a tulajdo-

¹ *Fegyverrel* idegen vadászterületre való lépés vadászati kihágást képez. (Belügyminister 1891 : 3288: sz. rendelete.)

² Vadnak pusztá kézzel való elfogadása, vagy kutya általi elfogatása nem mint vadászati kihágás, hanem mint *jogtalan elsajátítás* a btkv. 367. §-ába ütköző *vétséget* képez. (Belügyminister 1887 : 5869. 1894 : 542. és 1894 : 3556. sz. rendeletei.)

³ Éjjeli idő nyáron körülbelül esti 7 órától reggel 5-ig; télen este 6 órától reggel 6-ig; tehát sötétség beálltától virradatig.

⁴ Tiltott eszközök: török, csapdák, vadfogó készülékek stb. *Tilos orvvadászati eszközök elkobzandók.* (Belügyminister 1891. évi 3286. sz. rendelete.)

nosok valamelyike a haszonbérlet, vagy azt, a ki ennek engedélyével vadász, megtámadja vagy akadályozza.¹

29. §.

A ki tiltott időben vadász.

30. §.

A ki a vadak fiait elfogja, a madarak fészkeit (kivéve a 12. és 13. §-okban említett ártalmasokét) elrombolja, tojásait elszedi, 1 forinttól 10 forintig terjedhető pénzbüntetéssel sujtandó.²

31. §.

A ki tiltott időben hasznos vadat lő,³ árul, vagy vesz.^{4 5}

Ezenkívül a lefoglalt vad a helyi szegények javára elkobzandó.

32. §.

A ki ebét szándékosan valamely reá nézve tilos vadá-

¹ Szóbeli megtámadás is ezen szakasz alapján büntetendő. (Belügyminister 1887. évi 451. sz. rendelete.)

² Lásd a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. 57. és 95. §-ait.

³ Idült sérülésben levő vadnak a tilalmi időben való lelövése tárgyában kiadott 1893. évi 63.202. sz. belügyministeri rendelet.

⁴ Az országban honos vadaknak tilalmi időben való behozása az esetben is kihágást képez, ha a behozatal és árusítás idejében azon vadra nézve külföldön tilalmi idő nem állott fenn: az országban nem honos vadaknak az itteni tilalmi idő alatti behozatala és árulása kihágásnak nem minősíthető. (Belügyminister 1886. évi 1658. kihágási sz. a. kelt rendelete.)

⁵ A vadászati törvény által ivar szerint külön-külön határidejű tilalom alá helyezett vadak szállításánál a nemző- (ivar) részeknek láthatóknak kell lenni. (Pénzügyminister 1883: 48.923. sz. rendelete.)

szati térre viszi, úgyszintén az is, a ki a nyájörző ebekre vonatkozó intézkedés ellen vét.^{1 2 3}

36. §.

A pénzbüntetések fele mindenkor a feljelentőt illeti; a másik fele azon község szegényei javára esik, melynek határában a kihágás elkövetetett.

38. §.

Ha valamely vidéken az orvvadászat s a vadnak tilalmi időben való lövetése igen gyakoriakká válnak, a belügyminister elrendelheti, hogy azon vidéken, valamint azokon is, ahol az orozva lőtt vad eladatni szokott: a vadak eladása, szállítása vagy vásárlása, a vad jogos szerzését bizonyító igazolványok előmutatása mellett történjék.⁴

Ily igazolványul szolgál az eladóra vagy szállítóra nézve azon vadászati terület tulajdonosának vagy bérlőjének, vagy ezek megbizottjának az illetékes községi elüljáróság által láttamozandó bizonyítványa, a kitől a vad szereztetett.

¹ Nyájtulajdonosok, kik nyájörző kutyákat szabályszerű kolonczzal el látva adták át juhászaiknak, nem büntethetők azért, ha az illető kutyák mégis szabálytalan kolonczzal találtak idegen vadászterületen, hanem csak maguk a juhászok egyedül. (Belügyminister 1892. ápril. 30-án 1164. kihágási sz. a. kelt rendelete.)

² Vadászat közben *ebnek* tilos vadászati térre vitele *csak akkor képez kihágást, ha ez szándékosan történt.* (Belügyminister 1888. évi május 10-én 2003. sz. a. kelt rendelete.)

³ A vadásztörvény szerint a vadászati területen talált kóbor ebek a vadászatra jogosított által elpusztíthatók: minélfogva a vadászterületen szabadon járó *kutya a kerülő által* büntetlenül lelhető. (Curiai döntvény 1892: 3551. és 1894: 1091. sz.)

⁴ A vadak jogos szerzését igazoló bizonyítványok kötelező előmutatására vonatkozó rendelet megszegése kihágást képez. (Belügyminister 1895. évi 92.672. sz. rendelete.)

A bizonyítványon vagy szállítólevélen megjelölendő a vad faja, neme és mennyisége.

Az eljárásról.

39. §.

Az előbbi fejezetben meghatározott büntetéseknek kiszabása végett az illetékes bíróság nemcsak a vadászat-tulajdonos, vagy haszonbérbe adó, avagy haszonbérbe vevő panaszára, hanem a 29., 30., 31. §-ok eseteiben a közrend fentartására felállított hatósági vagy községi elüljáróknak feljelentésére hivatalból is tartozik eljárni.¹

42. §.

A vadászat tulajdonosa vagy haszonbérelője és a felvigyázó személyzet, nemkülönben a közrend fentartására hivatott közegek jogosítva vannak mindenkit, kit tilos vadászatot kapnak, ha magát fel nem ismerhetővé tette, nevét eltagadta, vagy állandó lakhelye ismeretlen, a legközelebbi községi hatósághoz kísérni, hogy itt kiléte kiderítsék.

43. §.

Vadászati kihágásokra nézve a hatósági illetőséget az elkövetés helye határozza meg.

Ha az elkövetés helye szerint több birói hatóság lenne illetékes, ezek közül a panaszló szabadon választhat.

46. §.

Ha a vadászati kihágás miatt a kihágási bíróságnál a tett elkövetése napjától számítandó három hó alatt panasz vagy feljelentés nem történik, a kihágás büntet-hetősége elévül.

¹ Lásd az 1894: 30.683. sz. belügyministeri rendeletet.

Ha azonban a büntető törvények alá tartozó eset forog fenn, az elévülési idő is a büntető törvények értelmében határozatik meg.

47. §.

A vadászati kihágások elítélése után is az 1880: XXXVII. t.-cz. 41. §-a értelmében illetékes közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.¹²

50. A vadak jogos szerzését igazoló bizonyítványok előmutatása tárgyában a m. kir. belügyminister által 1895. november hó 14-én 92.672. sz. a. kiadott rendelet.

A vadászatról szóló 1883: XX. t.-cz. 38. §-a értelmében, ha valamely vidéken az orvvadászat s a vadnak tilalmi időben való lelövetése igen gyakoriakká válnak, a m. kir. belügyminister elrendelheti, hogy azon vidéken, valamint azokon is, a hol az orozva lőtt vad eladatni szokott: a vadak eladása szállítása vagy vásárlása a vad jogos szerzését bizonyító igazolványok előmutatása mellett történjék.

Minthogy azonban az ily intézkedés megszegésére vonatkozólag az 1883: XX. t.-cz. büntető határozatokat nem tartalmaz az 1879: XL. t.-cz. 1. §. alapján ezennel kijelentem, hogy a ki a vadászatról szóló 1883: XX. t.-cz. 38. §-a alapján már eddig kiadott, valamint ez után kiadandó és valamely vidéken az eladandó vagy elszállítandó vadak jogos szerzését igazoló bizonyítványok előmutatására kötelező belügyministeri rendeletet megszegi, kihágást követ el és 100 frtig terjedhető és a hivatott törvények értelmében elzárásra átváltoztatandó pénzbüntetéssel büntetendő.

¹ Vadászati kihágást elkövetőtől a nála talált lőfegyver, mint bűnjel, a büntetés folyamánként az 1879: XL. t.-cz. 12. és az 1878: V. t.-cz. 61. §-a alapján elkobzandó. (Belügyminister 1891: 3679. sz. rendelete.)

² Lásd az 1895: 1575. sz. belügyministeri rendeletet.

51. Az idült sérülésben levő vadnak a tilalmi időben is lelőhetőségével üzött visszaélések meggátlása tárgyában, a m. kir. belügyminister által 1893. évi augusztus hó 3-án 63,202. szám alatt kiadott körrendelet.

Általánosan elfogadott vadász-szokás szerint az előzőleg már megsebesített és idült sérülésben levő vadat a vadászatra jogositottnak a tilalmi időben is le szabad lőnie, mert az sebeiben amugy is többnyire elpusztul, vagy ha életben marad is, lassankint annyira elgyengül, hogy a továbbtenyésztésre képtelenné válik, s így lelővésével nemcsak, hogy nem veszít a vadállomány, de még nyer az által, hogy az ivadékok elkorcsosodásnak ily módon való bekövetkezése meggátoltatik. Azon szokás tehát, mely a megsebesített s a vadállományra ugyis elveszített vadat kinjaitól megszabadítja, kifogás alá a vadászati törvény inteniói szempontjából sem eshetik.

Ámde a tilalmi idő alatt sokszor megtörténik az is, hogy egyesek szándékosan lőnek oly vadat, a melyről tudják, hogy arra a törvény szerint akkor vadászni nem volna szabad, s tetten éretvén, a megérdemelt büntetés kikerülése végett rendes mentségük az, hogy a vad idült sebben szenvedett, s így csak az általános vadász-szokást követték, midőn leterítették a kérdéses vadat.

Ez utóbbi esetben tehát csak a vadország támogatására és a vadászati törvény kijátszására szolgál az a körülmény, hogy az állítólagos idült seb létezését utólagosan megállapítani nem lehet, míg az előbbi esetben a vad jóhiszemű elejtője alaptalan gyanúsításoknak, sőt a hatóság részéről zaklatásoknak lehet kitéve.

Hogy tehát a jóhiszemű eljárás menthető, ellenben az öntudatosan elkövetett vadászati kihágás elpalástolása megnehezítve legyen, a földmivelésügyi m. kir. minister úrral egyetértőleg ezenel elrendelem, hogy oly esetekben, a midőn valaki vadászat közben egy már korábban megsebesített oly vadat hoz terítékre, a melyre a kérdéses időben az 1883. XX. t.-cikk értelmében a vadászat tilos, jóhiszemű eljárásának beigazolhatása céljából köteles a lelőtt vadat csonkítatlanul, és így az őzbakot vagy agancsárt agancsaival együtt az illető község elüljáróságának 24 óra lefolyása alatt, a szegényalap javára leendő értékesítés céljából, átszolgáltatni; a községi elüljáróság, esetleg rendőrkapitány pedig a szak-

szerű lelet felvételéről köteles gondoskodni annak kiderítésére, hogy a lelövés a vad idült sebzése folytán okszerű volt, tehát vadászati kihágás esete nem forog fenn.

52. A fegyveradó és vadászati adó elleni kihágások körüli eljárás tárgyában, a m. kir. belügyminister 1894. ápril 24-én 30.683. szám alatt kelt rendelete.

A fegyver- és vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. t.-cz. 39. §-a kötelességévé teszi az állami csend- és rendőröknek, valamint a törvényhatósági közbiztonsági közegeknek: mindazokat, kik akár lóháton, akár egyéb módon vadásznak, vadászejgyeik előmutatására felszólítani.

Orvvadász ellen, minthogy a tilos területen való vadászat az 1883: XX. t.-cz. 39. §-a értelmében nem képez hivatalból üldözendő kihágást, a csendőr csak a vadászterület tulajdonosának vagy bérlőjének, illetve ezek megbizottjának kérelmére van hivatva fellépni, a tilos időben vadászók ellen azonban hivatalból, tehát felszólítás nélkül is. *A vadászfegyver az elejtett vaddal együtt mindegyik esetben lefoglalandó, s az eljárásra illetékes hatóságnak beszolgáltatandó, mely hatóság azután azoknak elkobzása, esetleg a tulajdonosnak leendő kiadása tekintetében az ítéletben intézkedend.*

A fegyver- és a vadászati adóra vonatkozó törvény elleni kihágások eseteiben, nevezetesen ha valaki vadászati jegy nélkül, vagy másnak nevére szóló, vagy érvényességére nézve már lejárt, vagy meghamisított vadászati jeggyel vadász, adóköteles fegyverét az adó alól elvonja, eltitkolja, csak akkor foglalandók le s szállítandók be az illetőknél talált lőfegyverek, ha ez közbiztonsági szempontból szükségesnek mutatkozik, vagy ha a fegyvertartáshoz helyhatósági szabályrendelettel engedély kívántatik s ilyent az illető előmutatni nem képes, vagy egyéb büntetendő cselekmény is forog fenn.

Házkutatás — fegyveradó jövedéki kihágás eseteiben — a fennálló szabályok értelmében egyáltalán nem eszközölhető.

53. *Vadászati kihágáson tetten ért egyéneknél talált lőfegyver elkobzása tárgyában a m. kir. belügyminister 1895. évi január hó 27-én 1.575/V. b. sz. a. kiadott rendelete.*

Az orvvadászattal foglalkozó egyének a köz- és vagyonbiztonságra nézve is veszélyes egyének lévén, az említett intézkedés nem zárja ki azt, hogy a vadászterület tulajdonosának vagy bérlőjének felszólítása nélkül is a csendőrök az ismert orvvadászoktól tettenérés esetén a fegyvert lefoglalják, s őket a községi elüljáróságnak a kihágás tényének beigazolása céljából előállithassák.¹

A fegyver és vadászati adójövedéki kihágások eseteiben pedig az illetőknél talált lőfegyverek, mint alkalmas zálogok, az 1883: XXIII. t.-cz. 40. §-a értelmében akkor is lefoglalandók és beszállítandók, ha a vadászati jegyét bármely okból elő nem mutató egyén a felszólító csendőr előtt ismeretlen; ha pedig a felszólító csendőr célszerűbbnek tartja a jövedéki kihágással vádolt egyént a község elüljárósága elé állítani, a hivatalos közegek együttes köteleességét képezi a kihágás tényének és a vadászatnál használt fegyver minőségének és vadászatra alkalmas voltának már a tényleírás alkalmával olyképp leendő pontos megállapítása, hogy a további vizsgálatnál biztos támpontul szolgáljon, s annak sikere a fél tagadásával meghiúsítható ne legyen.

54. *Az eleven hasznos vadaknak s a hasznos szárnyas vadak tojásainak külföldre szállítása tárgyában a m. kir. földmivelésügyi miniszternek 1903. évi december hó 18-án 105.921/1903. szám alatt kelt, a m. kir. belügyi-, igazságügyi- és kereskedelemügyi miniszterekkel egyetértőleg kiadott rendelete.*

A hazai vadtenyésztés érdekében az 1883. évi XX. t.-cz. 50. §-a alapján a belügyi-, igazságügyi- s a kereskedelemügyi miniszterekkel egyetértőleg rendelem:

1. Élő hasznos vadat, hasznos szárnyas vad tojását külföldre (beleértve Ausztriát és a megszállott tartományokat is) szállítani csak hatósági engedéllyel szabad.

¹ A csupán magán vádra üldözendő esetekben a II. Csend. Szolg. utasítás 98, illetve 101. §-ai értelmében az indítvány tevésére jogosítottak a csendőrség által mindannyiszor értesítendőek. Lásd az 1908: évi 39.983. sz. belügyministeri rendeletet.

2. Az engedély iránt a kérvényt közvetlenül a földművelésügyi miniszterhez kell beadni. Az engedélyt kérő, ha nem tulajdonosa a vadászatnak, igazolni köteles azt, hogy a vadbefogást, tojászedést a vadászat tulajdonosa a szerződésben nem tilalmazta. Az engedélyt a m. kir. földművelésügyi miniszter adja meg. Az engedély alapján a törvényhatóság első tisztviselője a mellékelt minta szerint szállítási igazolványt állít ki, mely a szállítmánnyal együtt a vasuti, hajózási, illetve postai felvételi hivatalnak átadandó. Ha élő hasznos vad, vagy hasznos szárnyas vad tojása külföldre való szállítás végett ilyen szállítási igazolvány nélkül a vasuti, hajózási, illetve posta felvételi hivatalnál továbbítás végett feladatni célozlatnék, azoknak felvétele megtagadandó, s ha mégis tévedésből ilyenek felvételtek, akkor azok visszatartandók, a községi előjáráságnak átadandók s erről a község illetékes elsőfoku rendőri hatósága azonnal, esetleg távirat útján is értesítendő.

3. Aki élő hasznos vadat és hasznos szárnyas vad tojását az 1. pontban meghatározott engedély nélkül külföldre szállít, kihágást követ el, s az 1880. évi 38.547. számú B. M. körrendelettel kiadott eljárási szabályok 8. §-ban megjelölt hatóságok által 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő s nemcsak az eljárási költségben, hanem a vadak etetési, kezelési költségeiben is elmarasztalandó.

A lefoglalt vadak és tojások a lehető legrövidebb idő alatt még a kihágási ítélet meghozatala előtt az eljárásra illetékes I. fokú rendőrhatalóság által elkobzandók és nyilvános árverés útján eladandók.

Tilalmi időben az árverésben csak vadászterület tulajdonosa, vagy bérlője, illetve ezeknek megbizottjai, nem tilalmi időben pedig mások is részt vehetnek.

A kihágást elkövető az árverésben részt nem vehet.

Ha jogosult árverező nem jelentkezik, a vadak azon község határában bocsájtandók szabadon, a hol azok lefoglaltattak; a tojások pedig haladéktalanul az országos vadászati felügyelő (Budapest V. földművelésügyi ministerium) rendelkezésére bocsátandók.

Az árverésen befolyó összeg az 1901. XX. t.-cz. 23. §-ában megjelölt célokra fordítandó.

Ha az árverési, etetési és kezelési költségek a kihágást elkövetőtől nem hajthatók be, azok az árverésen befolyt összegből levonandók.

55. *Élő hasznos vadnak és hasznos vad tojásainak külföldre való csempészetének megakadályozása tárgyában a m. kir. Belügyminister 65.722/1908. V. b. sz. rendelete.*

Valamennyi csendőr ker. parancsnokságnak.

Földmivelésügyi minister úr Ő Nagyméltóságának 1903. évi 105.921/903. számú s másolatban mellékel¹ rendelete értelmében az eleven hasznos vadak s a hasznos szárnyas vadak tojásai külföldre csakis az előirt igazolványok mellett szállíthatók.

A hasznos vadak tenyésztésének előmozdítása érdekében hozott eme üdvös intézkedés daczára, a hasznos vadak tojásainak tiltott módon való szedését s leginkább Ausztriába való átcsempésztését, a földmivelésügyi minister úr értesítése szerint még most is aggasztó mértékben üzik.

Egyes orgazdák ugyanis a fáczán és fogoly tojásokat e célra felbérelt és jól kitanított emberekkel tömegesen összeszedetik s a határon mint uti, vagy kézi podgyászt átcsempésztik, busásan jövedelmező üzletet alapítva maguknak ezzel, olyant, melynek tiszta haszna őket nem csak gondtalan megélhetéshez juttatja, hanem arra is elegendő, hogy ebből tetten érés esetén a tojáslopás kihágása miatt felbérelt szedőikre az 1883 : XX. t.-cz. 30. illetve 33. §-a alapján kirótt büntetés pénzeket is könnyen megfizethetik.

A vadászterület tulajdonosai és bérlői, kik a vadászat felvirágoztatása, a hasznos vadak szaporítása és a kártékonyak pusztítása érdekében általában tetemes pénzbeli áldozatokkal járó terheket viselnek, e féktelen üzelmekkel szemben majdnem tehetetlenül állanak, mert jól lehet saját hatáskörükben mindent megtesznek ezen bajok megszüntetésére, számbavehető eredményt még sem tudnak elérni, mivel a tolvajokat csak a legritkább esetekben lehet tetten érni, vagy üzelmekben megakadályozni.

Különösen megnehezíti kinyomozásokat azon körülmény, hogy az illetők a vadtojás és eleven vad külföldre szállítását szabályozó fentebb érintett 105.921/903. számú földmivelésügyi ministeri rendelet tiltó rendelkezéseit kijátszva, az általuk magyar-

¹ Lásd az előző 54. folyószám alatt.